

VESTNIK

NOTICIERO

1969

3

1969

XX

VESTNIK je glasilo slovenskih svobodnjakov, vključenih v ZDSPB. Izdaja ga konzorcij. Predsednik Edi Škulj, Ramón Falcón 4158, Suc. 7, Buenos Aires. Ureja uredniški odbor: Miha Benedičič, Karel Mauser, Anton Skubic, Rudolf Smersu. Upravnik: Janez Kralj, Ramón Falcón 4158, Sucursal 7, Bs. Aires.

VESTNIK (Noticiero) es el informativo de los combatientes anticomunistas eslovenos. Editor y redactor responsable: Eduardo Škulj, Ramón Falcón 4158, Sucursal 7, Buenos Aires.

VESTNIK (Noticiero) is the voice of slovenian anticommunist veterans.

Ovitek: arh. Jure Vombergar

Naročnina: Argentina 700 pesov, Južna Amerika: enakovrednost v dolarjih, ZDA, Kanada: 3.50 dolarja, Evropa: enakovrednost ameriško-kanadske naročnine. — Za letalsko dostavljanje doplačati 3.50 dolarje.

Imprenta: Talleres Gráficos Vilko, Estados Unidos 425, Bs. Aires (33-7213)

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 970.247.

VESTNIK - NOTICIERO

1969/III — 21/4/1969

Director: Eduardo Škulj, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires (7)
Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 970.247 — 27-6-1968

Ob dvajsetletnici

VESTNIK glasilo domobrancev in drugih protikomunističnih borcev

Pred dvajsetimi leti, dne 12. marca 1949 je izšla prva številka Vestnika. Napisal, založil in izdal jo je pokojni duhovni svetnik Karel Škulj. Prva številka in še nekatere naslednje so imele ime „Šmartinski Vestnik“, kajti po prvi zamisli svetnika Škulja naj bi bil ta list nekako farno glasilo za Slovence v San Martinu. Toda že v prvih številkah je list prekoračil prvotno zanišljeni okvir in začel prinašati članke o dogodkih iz komunistične revolucije v Sloveniji in zlasti o bojih domobrancev in vaških stražarjev zoper zločinske komunistične tolpe. Prinašati je začel tudi krajše literarne sestavke. List so zato z veseljem brali zlasti bivši protikomunistični borci, ki so v njem videli soborca za tiste ideale in svetline, za katere so se oni sami borili in za katere je preteklo toliko slovenske krvi.

Svetnik Škulj je v soglasju s tako širšo vsebino spremenil tudi ime lista. Iz „Šmartinskega Vestnika“ je postal „Vestnik, glasilo domobrancev in drugih protikomunističnih borcev“. In to je Vestnik še danes. Je glasilo domobrancev, pogumnih borcev za svobodo.

Domobranstvo je bila doslej največja slovenska vojska. Vanjo so se zliili tudi vaški stražarji, tisti idealni prvi borci zoper komunistične zločince, ki so preživeli Turjak, Grahovo in druge strahote ob italijanski kapitulaciji in nato nadaljevali boj v Domobranstvu.

Ker pa so se proti komunistom bojevale poleg domobrancev tudi druge slovenske protikomunistične formacije, je hotel svetnik Škulj v naslovu Vestnika dati tudi tem formacijam (Primorskim narodnim stražam, četnikom itd.) priznanje in je zato zapisal, da je Vestnik glasilo tudi ostalih protikomunističnih borcev.

Ob svojem dvajsetletnem jubileju poudarjajo izdajatelji in uredniki Vestnika, da je Vestnik še vedno glasilo domobrancev in sploh vseh slovenskih protikomunističnih borcev, še več, hoče biti tudi glasilo vseh slovenskih svobodnjakov, to je tistih Slovencev, ki so še vedno pripravljeni boriti se za svobodo in neodvisnost slovenske domovine in za tiste krščanske in človečanske ideale, ki jih sedaj tepta vladajoči komunistični režim doma.

Major Petrič – padel v Vietnamu

„Vaš sin, major John Petrič, po komunističnem napadu na postojanko, pogrešan v Vietnamu“ — je vojaški sel sporočil 2. marca 1969 zaaskrbljenim staršem Johnu in Mary Petrič. Vojaški sel je pustil za seboj dah smrti, ki ga tudi iskrica upanja ni mogla pregnati. Tudi prijatelji Petričeve družine so s sočustvovanjem upali in molili, da bi Petričevim bilo prizanešeno...

Dne 8. marca so našli truplo majorja Johna Petriča. Minometalski izstreljek je zadel njegov helikopter in smrtno ranil tudi njega. Njegovo truplo je bilo prepeljana v Cleveland in v petek, 14. marca je bilo na mrtvaškem odru, da so ga mogli kropiti in izreči sožalje številni prijatelji in znanci dobro znane John Petričeve družine.

Major John Petrič je bil star 31 let. Hodil je v ljudsko šolo slovenske fare Marije Vnebovzeta v Collinwoodu, nato v višjo šolo sv. Jožefa. Leta 1959 je s častjo graduiral na univerzi v Daytonu, Ohio, in nato je bil imenovan za poročnika v USA armadi. Nekaj časa je bil vojaški pilot pri ameriških posadkah v Nemčiji. V Vietnam je odšel prvič leta 1965, drugič pa lani. Kot poklicni oficir je bil izvežban letalski in helikopterski pilot, izkušen padalec ter kot „ranger“ uveden v najbolj nevarne vojaške akcije. Ameriški časopis je z občudovanjem pohvalil, da je major John Petrič v naglo napredujoči vojaški karieri imel odprto pot do generala.

Major John Petrič je bil tudi član uglednih katoliških organizacij: Kolumbovih vitezov in Marijinega dvora katoliških borštnarjev.

Ko smo po vojni begunci pred komunističnim nasiljem prišli v Ameriko, ljudje niso in niso mogli razumeti in verjeti živim pričam, ki so povedovale o grozotah komunistične revolucije, o neznanem številu civilnih žrtev komunističnih nasilnežev in pa koliko strahu so morale prestatiti družine v najbolj zakotnih hišah in vaseh, kakor tudi v večjih naseljih, ker je požigalčeva in morilska roka podnevi in ponoči mogla vsak čas razdreti dom in ubiti življenje. Major John Petrič je to izkusil v Vietnamu. Ko se je prvič vrnil iz Vietnamsa, je ameriškemu časnikarju v kratkih stavkih vse povedal: V redni vojski je meja med prijatelji in sovražnikom določno začrtana. Ne v Vietnamu! Tam preži sovražnik povsod.

Starši padlega majorja Johna Petriča so dobro poznana družina v clevelandski slovenski naselbini. Oče, John Petrič, je vedno zelo aktiven v slovenskih cerkvenih in laičnih katoliških organizacijah. Na naš Slovenski spominski dan prihajajo Petričevi redno k sv. maši za vse padle slovenske

žrtve vojske in komunistične revolucije v domovini, kjer tudi skupno molimo za vse slovenske vojaške, ki so padli na Koreji in Vietnamu. Mnogo je sedaj slovenskih družin, ki imajo sinove pri vojaki v Vietnamu, na Koreji in drugih nevarnih spornih žariščih, ki ob molitvi za padle goreče prosijo, da bi se njihovi vrnili živi in zdravi domov.

Ohranimo majorju Johnu Petriču časten spomin, staršem in njegovi družini naše iskreno sožalje!

Zveza društev SPB

Jože Melaher

Ob 24. obletnici vetrinjske tragedije

DOGODKI V VETRINJU

Po lastnem doživljanju napisal dr. Valentin Meršol

V prvem tednu meseca maja 1. 1945 je radi komunističnih grozovitosti in groženj zbežalo iz Slovenije na Koroško okrog deset tisoč slovenskih beguncev, predvsem kmetijskega prebivalstva. Istočasno so se umaknili tja tudi slovenski domobranci (ok. dvanajst tisoč). Večina beguncev je prišla preko Ljubelja. Tako civilni kakor tudi vojaški begunci so prišli na Koroško z namenom, da se prijavijo tam zavezniškemu oblastem (angleškimi) in jih zaprosijo za zaščito in preskrbo, v kratkem za azil.

Dne 11. maja 1945 se je odpeljal iz Borovelj poveljnik domobrancev gen. Krener z g. Kranjcem na avtu v Celovec, kjer se je javil na angleškem vojaškem poveljstvu (brigadni komandi). Tam so mu naročili, naj pridejo domobranci čez Dravo, izroče orožje in naj gredo nato v vojaško taborišče pri Vetrinju. To je bilo izvršeno 12. maja.

Istega dne (11. maja) smo se pripeljali v Celovec: Za Slovenski narodni odbor: dr. Basaj, Msgr. Škrbec, dr. Eiletz in dr. Meršol kot tolmač. Na angleški komandi smo izrazili željo, da bi nam bilo omogočeno govoriti s feldmaršalom Alexandrom. Poslali so nas k FSS v Poreče, kjer so nas obvestili, da feldmaršala ni na Koroškem. Nato smo bili poslani k Military Government v Celovec, češ, da vprašanje civilnih beguncev itak spada tja, saj je tam oddelek za preseljene osebe (Department for Displaced persons). Okrog sedmih zvečer smo našli vodjo tega oddelka, majorja Johnsona, ki nam je naročil, naj pridemo prihodni dan, ker je bilo ta dan že pozno.

12. maja ob sedmih zjutraj je odpotovalo na kamionih angleške armade okrog 800 slovenskih beguncev iz Celovca (Jesuitenkaserne) v Italijo.

Istega dne ob desetih dopoldne nas je major Johnson ljubeznivo sprejel. Povedali smo mu, da je pribežalo na Koroško pred komunisti in radi vojnih strahot veliko število slovenskih civilnih beguncev in vojaštva. V njih imenu prosimo za sprejem pod angleško varstvo in za vzdrževanje. Major Johnson je rekel, da se vojaštvo njega ne tiče, pač pa civilni begunci, katere bo Military Government rade volje sprejel in jim pomagal.

Naj se zberejo na polju pri Vetrinju poleg vojaškega taborišča. Prišel bo čim prej sam tja ali pa poslal drugega oficirja, ki se bo brigal za civilno taborišče.

Glede domobrancev smo bili istega dopoldneva na angleški vojaški komandi, kjer nas je sprejel adjutant capitán Hornby, ki je naročil, naj domobranci kar pridejo, da jih bo vojaška komanda že sprejela.

V soboto, 12. maja 1945 proti večeru so se na polju pri Vetrinju zbrali slovenski civilni begunci v bližini vojaškega taborišča, v katerem so bili domobranci, srbski dobrovoljci, četniki, vlasovci in nemški vojni ujetniki. Prenočili smo kar na polju, civilni begunci po večini brez šotorov in strehe.

13. maja 1945 smo šli: dr. Basaj, dr. Bajlec in jaz zopet k majorju Johnsonu, ki je ponovno obljubil, da bo vzel v preskrbo civilne begunce. Bili smo tudi na vojaški komandi, kjer smo podali informacije o domobrancih. Govorili smo z adjutantom capitánom Hornbyjem; brigadni general nas ni sprejel.

14. maja 1945 sem bil ves dan v taborišču Vetrinje, kjer sem začel tolmačiti v zadevah slovenskih beguncev pri angleških oblasteh, poleg tega pa sem vršil zdravniško službo med begunci. Posle tolmača za Slovenski Narodni odbor v Celovcu so prevzeli: pater Odilo Hajnšek, p. Zamjen in g. Podbregar. Za domobrance (pri gen. Krenerju) je pri angleški vojaški komandi tolmačil v glavnem g. Podhorsky.

Tako Slovenski Narodni odbor kot tudi komanda domobrancev sta na angleški komandi vložila več spomenic o domobrancih s prošnjo za sprejem pod angleško zaščito. Kolikor mi je znano, na vse pisane prošnje in ustne intervencije ni bilo nobenega odgovora od višjih vojaških oblasti.

14. maja je prevzel slovensko civilno begunsko taborišče v Vetrinju v imenu Military Government (g. Johnson) kanadski major P. H. Barre, zelo skrben in za slovenske begunce izredno zaslužen oficir. Civilno taborišče je postalo bolj in bolj avtonomno in ostalo samo še indirektno pod komandantom vojaškega taborišča, kateremu so bili direktno podrejeni domobranci in vse vojaške edinice raznih narodnosti. Vodja slovenskega taboriščnega odbora je bil g. Marko Kranjc, ki ga je g. Barre imenoval za voditelja slovenskih civilnih taboriščnikov. Major Barre se je brigal v glavnem za hrano, ki smo jo dobivali najprej od vojaškega taborišča, nato pa naravnost iz skladišč.

Komandant vojaškega taborišča je bil od 16. maja dalje Lt. Ames. Okrog majorja Barreja se je kmalu zbralo več angleškega osebja, ki je skrbelo za civilne begunce, tako: Miss Jane Balding, British Red Cross, od 17. maja; Mr. John Corsellis, Friends Ambulance Unit, od 18. maja dalje; Miss Florence Phillips, British Red Cross, od 25. maja.

Taborišče so hodile obiskovat razne znamenite osebnosti, tako 15. maja Lady Louise Mountbatten. 16. maja sem s polkovnikom Bitencem odšel v Celovec na štab brigade s prošnjo, da bi prevzeli domobrance pod zaščito.

Nisva dobila nobenega jasnega odgovora. Govorila sva zopet samo s kapetanom Hornbyjem, brigadir naju ni sprejel. Podala sva ponovno pismeno in ustmeno podatke o domobrancih z navedbo, da se niso nikdar borili proti zaveznikom, ampak so samo skrbeči za varnost Ljubljanske pokrajine in na Gorenjskem, kjer so komunisti morili nedolžne ljudi, požigali hiše in cele vasi. Zato je bila samobramba proti notranjemu sovražniku neobhodno potrebna in po mednarodnem prava dovoljena. Domobranci so poleg tega vedno pomagali zaveznikom, kadarkoli se je nudila prilika.

Isti dan sva bila tudi pri majorju Johnsonu, ki je glede civilnih beguncev ponovno izjavil, da bo vojaška uprava (Military Government) skrbela zanje. Glede vojaštva (domobrancev) pa on ni merodajen.

21. maja je obiskal begunsko taborišče v Vetrinju general lt. Richard McCreery, tedanji komandant Osmo armade. Govoril je samo z majorjem Barrejem, ki ga je spremljal skozi taborišče. Par dni nato je prišel brigadni zdravnik dr. Cameron; eden najvišjih vojaških sanitetnih avtoritet; prišel je iz Italije. Tako on kot drugi obiskovalci, ki so med vojno videli begunska taborišča v raznih delih sveta, so imeli v splošnem vtis, da je slovensko taborišče kljub primitivnosti mnogo bolj čisto kot begunska taborišča črnih narodnosti: dalje, da so ljudje (slovenski begunci) videti zelo agilni, iznajdljivi in zdravi.

23. maja je Slovenski Narodni odbor poslal vojaški upravi (Military Government) pismeno zahvalo za dotedanjo podporo in vzdrževanje ter prosil še za nadaljnjo zaščito in pomoč.

V drugi polovici maja se je začelo govoriti o odhodu slovenskih in srbskih vojakov v Italijo. Kdo je začel širiti te govorice, ne vem. Razni angleški oficirji, vprašani o tem, so bodisi potrdili, da pojdejo domobranci, verjetno tudi civili, v Italijo, ali pa vsaj tega niso zanikali. Nihče od Angležev pa ni niti namignil kaj še, da bi jasno povedal, da bodo domobranci vrnjeni v Jugoslavijo — in vendar so jih Angleži poslali tja, in sicer najprej Srbe, Črnogorce in četnike, ki so se od l. 1941 dalje borili proti Nemcem in Italijanom v prisotnosti in z vednostjo Angleške in Ameriške Misijske na terenu v Jugoslaviji. Dne 24. maja (četrtek) so bili poslani na tovornih avtomobilih v Podrožico, tam vkrcani v vagone, nakar so jih prevzeli jugoslovanski komunisti, angleški vojaki pa so se vrnili. Srbi in Črnogorci s četniki so bili prepeljani na Jesenice in dalje proti Kranju in Škofji Loki, deloma tudi v Radovljico, kjer jih je dočakala nagrada za dolgoletno borbo proti Nemcem v obliki mučenja, zasmehovanja in partizanske krogle v tilnik ali pa strojnice, brez vsakega zaslišanja ali drugega pravnega postopka.

Vse to se je zvedelo žalibog šele naknadno.

Prvi srbski oficir, ki je ubežal z Jesenic čez Karavanke nazaj v Vetrinj, je bil poročnik Vujičić. Vrnil se je dne 26. maja pred prvim transportom domobrancev. Šel je h generalu Krenerju, katerega je obvestil, da an-

gleški vojaki pošiljajo srbske vojake in druge v Jugoslavijo na mučenje in smrt, ne pa v Italijo. Ker pa so informacije, prejete od strani Angležev, govorile, da gredo transporti s Srbi v Italijo, ali pa vsaj tega niso zanikale, general Krener poročniku Vujičiću ni verjel.

Prihodnje dni so bili poslani v „Italijo“ transporti s slovenskimi domobranci in nekaj sto civilistov, po večini sorodnikov. Prvi transport je odšel v nedeljo, 27. maja 1945, naslednji pa 28. maja, 29. maja, 30. maja in 31. maja. Po vsakem transportu se je z večjo gotovostjo govorilo, da je cilj „Italija“ samo varanje od strani Angležev, v resnici pa se izročajo antikomunistični borci na avstrijskih mejnih postajah jugoslovanskim komunistom.

Major Barre je na vsa direktna vprašanja in dvome glede Italije vedno zahteval, naj se osebe, ki širijo vesti o pošiljanju vojakov, pridržijo in zasliši.

Za Slovenski Narodni odbor in nas vse je postalo popolnoma jasno, da so Angleži poslali slovenske in srbske vojake v Jugoslavijo šele, ko se je 30. maja 1945 vrnil v Celovec dr. Janež iz Pliberka, ker je bil sam eden tistih domobrancev, katere so Angleži izročali komunistom in je komaj ubežal.

Domobranci, ki so bili pripravljeni za transport prihodnji dan, so bili obveščeni da Angleži domobrance izročajo jugoslovanskim komunistom in da jim je dano na razpolago, naj napravijo, kar hočejo. Razšli so se le nekateri, drugi so izjavljali: „Če Bog od nas zahteva žrtev, bomo pa tudi mi šli tja, kamor so odšli naši bratje in prijatelji, pa četudi v smrt. Za Resnico smo pripravljeni tudi umreti.“

25. maja me je po odstopu g. Kranjca major Barre imenoval za vodjo begunskega civilnega taborišča v Vetrinju, potem, ko me je tudi taboriščni odbor sam soglasno predlagal. Nekaj dni sem se tega branil in skušal ostati v ozadju, dokler me razmere same niso potisnile naprej.

31. maja, na dan Sv. Rešnjega Telesa ob drugi uri popoldan smo se major Barre, Miss Balding, šofer in jaz odpeljali z avtom v Podljubelj, kjer je bila ženska bolnišnica. Tam smo obiskali vse begunke, ki so bile tam radi bolezni ali poroda. S seboj smo pripeljali nekaj kruha in konzerv, kar smo razdelili bolnim begunkam kot priboljšek. Okrog 5. ure popoldan smo se vrnili v taborišče. Pri pisarni nas je čakal g. Krištof, tolmač pri Lt. Amesu, ki je sporočal, da naj major Barre čimprej pride h komandantu vojaškega taborišča ker gre za vrnitev civilnih beguncev Slovencev v Jugoslavijo.

Tedaj sem prvič zvedel za namero, da bodo tudi civilni begunci vrnjeni. Čim sem to slišal, sem dejal majorju Barreju: „Torej je vendarle res, da Angleži vračajo begunce v Jugoslavijo v mučenje in smrt? Prej so poslali vojake, zdaj pridemo pa še mi, civilni begunci, na vrsto. Dosedaj nismo verjeli, da so Angleži zmožni laži in varanja, čestva pa to nečastno dejanje potrjujejo.“

Major Barre je na te besede prebledel in mi naročil, naj ga spremljam k poveljniku vojaškega taborišča. Prisedši tja, me je major vzel v pisarno Lt. Ames, čeprav je ta želel, da bi se razgovarjal samo z majorjem, ker je zadeva tajna. Major mu je pojasnil, da sem voditelj taborišča in kot tak upravičen, da zvem vse, kar se tiče beguncev.

Nato je Lt. Ames vzel v roke neki dopis in rekel: „Imam odredbo, da se jutri 1. junija odpravi iz taborišča 2.700 slovenskih civilnih beguncev in sicer 1.500 na postajo Pliberk, 1.200 pa na postajo Maria Elend. Pripravljene morajo biti že ob petih zjutraj za odhod. Odpeljani bodo na kamionih iz taborišča na imenovani postaji, kjer jih čaka vlak.

Ko sem slišal to naročilo, sem se vmešal v razgovor in odločno rekel: „Angleži torej vendarle pošiljajo slovenske begunce v Jugoslavijo, v roke komunistom, ki jih po doslej prejetih poročilih ubijajo. Vaša odredba mi dokazuje, da so bili domobranci vrnjeni v Jugoslavijo kljub vsem zanikanjem in trditvam, da so odpotovali v „Italijo“. Nizem mogel in ne morem verjeti, da so bili Angleži, katere so Slovenci tako cenili in hrepeneli priti pod njihovo zaščito ter jim med sedanjo vojno reševali pirote, Angleži, katere sem v prvi svetovni vojni reševal in pomagal, zmožni, da svoje prijatelje, ki so nedolžni in katerim so obljubljali zaščito in pomoč, pošiljajo v smrt. Prosim Vas, gospod major Barre, da podvzamete vse korake, da se to v bodoče prepreči.“

Lt. Ames je bil vsled mojih besed nejevoljen in je jezno pripomnil, da je odredba komandanta divizije in da se v to jaz ne smem vmešavati. Iz razgovora, ki je sledil med Lt. Amesom in majorjem Barrejem sem razumel, da bi prvi begunski skupini prišle na vrnitev v Jugoslavijo še druge skupine slovenskih in ostalih jugoslovanskih beguncev v Avstriji, Nemčiji in Italiji.

Lt. Ames je zahteval od majorja Barreja, naj izvrši povelje vojaške komanda, major Barre pa je prosil, naj počaka, da gre on z menoj v Celovec na Military Government, da posreduje.

Imel sem vtis, da je do tedaj tudi major Barre sam bil mnenja, da so bili domobranci poslani v Italijo in da je danes prvič lahko jasno sklepal iz odredbe glede civilnih beguncev, da to ni res. Ker je bil avto g. Barreja pokvarjen, je dal Lt. Ames svoj avto na razpolago. Na poti v Celovec sem majorju Barreju očital, da so Angleži prelomili vse obljube in mednarodne obveznosti o azilu za begunce, ker so izročili domobrance in mnoge civiliste Jugoslovanom ter ga rotil, naj pri vojaški upravi podvzame vse korake in napre vse sile, da preostali slovenski in jugoslovanski begunci, civilisti in vojaki ne bodo vrnjeni komunistom v Jugoslavijo. Major Barre je bil bled in silno razburjen. Videti je bilo, da ga je zadeva zelo pretresla. Po šesti uri zvečer sva se pripeljala na Military Government v Celovec, kjer sva odšla takoj na oddelek za preseljene osebe. Tam naju je že čakal major Johnson, ki je bil telefonično obveščen, zakaj prihajava. Prosil sem ga, naj pomaga rešiti slovenske begunce, kar je po mojem mnenju dolžnost Angležev, saj so nas sprejeli pod svojo zaščito. Naročil mi je, naj počakam

v predsobi, sam pa je z majorjem odšel v pisarno. Čakal sem približno 30 minut. Major Barre je od svoje strani podrobno informiral majorja Johnsona o celi zadevi in ga prosil, da podvzame vse korake, da se civilni begunci ne vrnejo nasilno v Jugoslavijo. Slišal sem telefonirati na več strani.

Nato me je major Barre poklical v pisarno. Major Johnson mi je ponudil stol, me par sekund molče gledal, nato pa rekel v prisotnosti majorja Barreja: „We decided that civilians will not be sent to Yugoslavia against their will. Only those who wish to go, have to go.“ (Odločili smo, da civilisti ne bodo poslani proti njihovi volji v Jugoslavijo. Samo tisti, ki to želijo, naj gredo).

Zelo me je razveselila njegova izjava, ki je prišla zame skoraj nepričakovano hitro. Zahvalil sem se mu s prisrčnimi besedami, češ, da je s tem pomagala rešiti življenje in preprečil mučenje tisočev, da so razmere v Jugoslaviji strašne, gotovo pa niso demokratične. Prekinil me je z besedami: „You may not inform me about the conditions in Yugoslavia. I know a lot about it, therefore we decided thus as I told you.“ (Nikar me ne poučujte o razmerah v Jugoslaviji, ker jih jaz precej dobro poznam. Zato smo odredili, kot sem Vam povedal).

Ob tej priliki naj pripomnim, da smatram, da major Johnson ni bil kriv, da so bili domobranci vrnjeni v Jugoslavijo, saj je ves čas mojega stika z njim v Celovcu poudarjal, da on skrbi samo za civilne begunce, vojaki pa ne spadajo v njegov resor, ampak pod vojaško komando. Pač pa je major Johnson gotovo zelo zaslužen, da slovenski civilni begunci 1. junija in pozneje niso bili nasilno vrnjeni v Jugoslavijo.

Da so bili domobranci vrnjeni, je po mojem mnenju krivo dejstvo:

1. Predhodni dogovor (že v letu 1944) med zavezniki, da naj se po vojni vsi domači nasprotniki posameznih režimov vrnejo v pripadajoče države radi preiskave, sojenja in eventualne kaznitve oziroma amnestije po demokratskih načelih.

2. Da je bila Osma armada titofilska, ker je za časa borb in bivanja v Italiji bila sesed in je sodelovala s komunisti.

3. Da zavezniške vrhovne oblasti in komande niso verjele številnim in izčrpnim poročilom in informacijam o pravem bistvu domobrancev, ki se niso borili proti zaveznikom, ampak bili njihovi prijatelji in jim pomagali, kjerkoli je bilo mogoče, reševali njihove pirote, itd. V Celovcu do prihoda feldmaršala Alexandra ni uspelo priti do višjih, odločujočih komandantov. Nižji pa niso smeli, niti mogli samostojno odločati.

4. Sedež po poznejših dejstvih Angleži nikakor niso pričakovali, da so jugoslovanski komunisti tako krvoločni, da so veliko večino vrnjenih domobrancev zverinsko pobili. To dejstvo jih je frapiralo in pomoglo do kanejšje odločitve, naj se noben jugoslovanski begunec ne vrača v Jugoslavijo nasilno.

Pred odhodom sem se majorju Johnsonu ponovno zahvalili za odločno pomoč in rešitev slovenskih beguncev ter se poslovil. Na poti v taborišče sem se prav tako prisrčno zahvalili majorju Barreju.

Vrnila sva se k Lt. Amesu, ki je sicer vzel na znanje ustmeno spremenitev glede odredbe vračanja slovenskih civilnih beguncev, istočasno pa je prosil majorja Barreja, naj poskrbi, da dobi to odredbo tudi pismeno od divizije, oziroma brigade. Poleg tega je zahteval, da še isti večer do desete ure dobi sporočilo, koliko civilnih beguncev bi se vrnilo prostovoljno v Jugoslavijo, da bi on mogel pripraviti primerno število avtomobilov. Bil sem mnenja, da jih prostovoljno ne bo šlo preko 200, raje manj, pa se Lt. Amesu to ni zdelo verjetno. Major Barre se je nato ponovno vrnil v Celovec na vojaško komando, jaz pa sem odšel v taborišče, da sporočim uspeh intervencije in da ugotovimo, koliko beguncev bi se želelo vrniti prostovoljno. Prijavilo se jih je okrog 200.

Ko je po deseti uri zvečer prišel major V. Barre v taboriščno pisarno, je tam našel zbrane vse člane taboriščnega obora, ki so se mu iskreno zahvalili za uspešno posredovanje glede vračanja beguncev. Bil je ganjen, oči so se mu zasolzile. Sporočil je, da bodo begunci, ki se žele prostovoljno vrniti v Jugoslavijo, odposlani šele 2. ali 3. junija. Nato nas je okrog enajste ure zvečer prejeljal z avtom v tovarno, da bi nas ne ustavljale angleške straže radi pozne ure, sam pa se je vrnil k Lt. Amesu, da mu sporoči število prostovoljno vračajočih se beguncev in nato v Celovec.

3. junija (v nedeljo) je odšlo v Jugoslavijo okrog 200 beguncev in sicer okrog 100 Slovencev, ostali so se skesali, okrog 100 pa Hrvatov in Srbov. Odpeljali so se na 40 slovenskih vozovih s konji preko Ljubelja. Ta dan je prišel tudi črnogorski četnik, ki je uhežal iz Radovljice, kjer so na mostu komunisti postrelili okrog 600 Črnogorcev in Srbov, ki so bili poslani s prvim transportom s Koroškega. Navraveli smo zapisek in ga v angleščini predložili angleškemu oblastem. Takih beguncev in zapisnikov je bilo prihodnje dni še mnogo.

Major Barre mi je v nedeljo tudi naročil, naj bom prihodnji dan, 4. junija gotovo v taborišču, ker obišče taborišče neka visoka osebnost.

4. junija 1945. V ponedeljek okrog enajste ure mi je major Barre sporočil, da pride okrog dvanajste ure v taborišče fieldmarshal Alexander sam. Naj bom kje blizu, da bom na razpolago, ker bo najbrže želel z menoj govoriti. Naj mirno odgovorjam na vprašanja, zraven pa lahko povem želje beguncev. Ni bilo časa, da bi sestavil kakšno pisano spomenico ali da bi se posvetoval, kaj naj povem. V mislih sem si sestavil važnejše točke.

Okrog poldne je bilo javljeno, da fieldmarshal prihaja. Pri pisarni, ob poti skozi taborišče, smo ga čakali major Barre, jaz, miss Balding in miss Philips, ki sta se veselili, da bodeda videli prvič v življenju „a real fieldmarshal“. Bil je lep sončen dan.

Pripeljalo se je kakih 6 avtomobilov z oficirji. Na tretjem se je pripeljal Fieldmarshal Viscount Harold Alexander, Commander in Chief Me-

diterranean Area, ki je dal ustaviti avto pred našo skupino. Stopil je iz avtomobila, pristopil k majorju Barreju, ki mu je raportiral in nato nas predstavil. Nato je feldmaršal okrog 20 minut govoril z menoj, kot zastopnikom slovenskih beguncev. Moral je biti že precej obveščen o nas in naših težavah. Imel sem vtis, da želi, da mu sam povem, kaj nas teži in kaj želimo, zato sem kar začel govoriti, približno sledeče: „I am doctor Valentin Meršol, a Slovene physician, but no politician. I was serving in the First World War eighteen months under the English command. Now as the representative of the Slovenes refugees I am asking you, Sir, for your protection and help for the Slovenes who came over the mountains Karavanke because they are anticommunists, as well as for the other Yugoslav refugees. We are asking specially for your kind order, that the Slovenes and other Yugoslav refugees will not be sent back to Yugoslavia, because they would be there imprisoned, martyred and killed. According to the informations received from persons who escaped, we know that many of the Slovene homeguards who in the last week have been sent back to Yugoslavia, have been martyred and killed without any trial at all. These homeguards never fought against the Allies, on the contrary they saved the Allied pilots and helped him whenever they could. They fought only against communists who in Slovenia and in other parts of Yugoslavia behaved themselves like robbers and murderers.“

„Jaz sem dr. Valentin Meršol, slovenski zdravnik, a ne politik. Služil sem v prvi svetovni vojni 18 mesecev pod angleškim poveljstvom. Kot zastopnik slovenskih beguncev Vas sedaj prosim, gospod feldmaršal, za vašo dobrohotno zaščito in pomoč za Slovence, ki so prišli preko Karavank, ker so antikomunisti, kakor tudi za ostale jugoslovanske begunce. Posebno pa Vas prosim, da blagovoliče odredi, da slovenski in drugi jugoslovanski civilni in vojaški begunci ne bodo vrnjeni v Jugoslavijo, ker bi bili tam zaprti, mučeni ali celo ubiti. Na podlagi informacij prejetih od oseb, ki so ubežale, vemo, da je mnogo slovenskih domobrancev, ki so bili tekom zadnjega tedna vrnjeni v Jugoslavijo, bilo mučenih in ubitih brez kakršnegakoli predhodnega sodnega postopka ali sodbe. Ti domobranci se niso nikdar borili proti zaveznikom, nasprotno, oni so reševali zavezniške pilote in pomagali zaveznikom, kjerkoli so mogli. Borili so se samo proti komunistom, ki so se v Sloveniji in drugih delih Jugoslavije obnašali kot roparji in morilci.“

Na te besede je feldmaršal Alexander vprašal: „How do you know that the soldiers have been killed?“ (Odkod vi veste, da so vaši vojaki bili ubiti?)

Odgovoril sem: „We are informed by people who escaped, returned over the mountains and gave evidence.“ (Obveščeni smo potom oseb, ki so ubežale, se vrnile preko gora in podale izjavo).

Dalje me je vprašal feldmaršal: „From where did you come?“ (Odkod pa ste prišli?)

Pokazal sem zemljevid Slovenije, mesta in vasi Gorenjske, Kranj, Tržič, Ljubelj in cesto preko Karavank do Vetrinja. Na njegovo vprašanje, odkod sem, sem mu moral pokazati tudi mesto, kjer sem rojen.

„What are the majority of the refugees?“ (Kaj je večina beguncev — po poklicu?)

Odgovoril sem mu: „The majority are farmers from Slovenia, who escaped fearing the murdering comunists.“ (Večina beguncev so slovenski kmetje, ki so ubežali iz strahu pred komunističnimi morilci.)

Nadaljeval sem: „I am thanking you, Sir, and the other British authorities for all help and assistance, given to us till present time, but we are asking you for asylum, protection and help, also in the future. Please, let us remain here in Vetrini, do not sent us back to Jugoslavia, what for many of us would mean torture and death.“ (Zahvaljujem se Vam, g. feldmaršal, in drugim angleškim oblastem za vso pomoč in podporo do danes. Mi Vas prosimo za azil, zaščito in pomoč tudi v bodoče, prosim, pustite nas tu v Vetrinju, ne pošiljajte nas nazaj v Jugoslavijo, kar bi za mnoge med nami pomenilo mučenje in smrt.)

Feldmaršal je nato rekel: „As far as I am concerned you can remain here at Viktring. Please rest assured that we will help you and your people.“ (Kar se mene tiče, Vi lahko ostanete tu v Vetrinju. Bodite prepričani, da bomo Vam in vašim ljudem pomagali.)

Feldmaršalu Alexandru sem se prisrčno zahvalil za ljubeznivo obljubo in pomoč. Medtem nas je neki angleški oficir fotografiral.

Nato je feldmaršal Alexander stisnil roko meni, majorju Barreju in obema sestrama Angleškega Rdečega Križa, sedel v avto in se odpeljal dalje po taborišču, da si ga ogleda. Z njim se je odpeljal tudi major Barre, ki mu je razkazoval taborišče.

Prišel je prihodnji avto, ki se je ustavil. Adjutant feldmaršala si je zapisal moje ime ter osebne podatke ter se nato odpeljal. Feldmaršal si je ogledal naše taborišče in naročil, da se morajo naše stanovanjske razmere **zboljšati**. Bil je zelo zadovoljen s čistočo taborišča, kljub sicer neugodnim razmeram. Odpeljal se je pri drugem koncu taborišča.

Pozneje so mi major Barre in obe sestri Ang. Rdečega križa, Miss Balding in Miss Philips čestitali, da sem dobro govoril in da so za onkrat begunci rešeni, ker angleške oblasti bodo gotovo izpolnile, kar je feldmaršal obljubil.

Istega dne, 4. junija 1945, ob sedmi uri zvečer je komandant vojaškega taborišča Lt. Ames dobil nujno povelje s sledečim besedilom:

June 4, 1945

New Army policy respective Jugoslavs effective forthwith:

1. No Jugoslavs will be returned to Jugoslavia or handed over to Jug. troops against their will.
2. Jugoslavs who bore arms against TITO will be treated as surrendered

personel and sent to Viktring Camp at disposal; further instructions awaited.

3. All this personel will be regarded as displaced personel and ultimately routed via Italy.
4. No evacuation from Viktring TFO.

Nov armadni postopek glede Jugoslovanov veljaven v bodoče:

1. Noben Jugoslovan ne bo vrnjen v Jugoslavijo ali izročen Jug. četam proti svoji volji.
2. Jugoslovani, ki so se borili proti TITU, se bodo smatrali kot osebe, ki so se predale ter bodo poslani v Vetrinjsko taborišče na razporeženje, v pričakovanju nadaljnjih navodil.
3. Vse te osebe se bodo smatrale kot prezeljene osebe in bodo končno napotene v Italijo.
4. Nobene izpraznitve Vetrinjskega taborišča.

Gornja odredba feldmaršala Alexandra je ne samo v polni meri potrdila odlok, ki ga je sporočil major Johnson 31. maja, da civilisti ne bodo poslani proti njihovi volji v Jugoslavijo, ampak je tudi pomenila rešitev Jugoslovanov, ki so se borili proti Titu. Nanašala se je ne samo na Slovence, ampak tudi na vse Jugoslovane, torej tudi na Hrvate in Srbe, ki so bili s to odredbo rešeni nasilne vrnitve.

Že sam začetek odredbe je značilen: „New Army policy“ — „Nov armadni postopek“. S tem se potrjuje, da je prej obstajalo drugačno postopanje z Jugoslovani: nasilno vračanje.

Da je odredba bila dana v zvezi razgovora feldmaršala z menoj, sledi še posebno iz 4. točke, ki govori, da se Vetrinjsko taborišče ne bo izpraznilo. Jaz sem namreč poleg drugega prosil za to odredbo iz razloga, ker so slovenski begunci bili takrat zelo razburjeni in Angležem niso verjeli, tako da bi se ob eventualni odredbi, da se ima Vetrinjsko taborišče izprazniti, velika večina beguncev razbežala iz strahu, da je prezelitev samo preveza, v resnici pa bi nas Angleži izročili komunistom.

S to odredbo feldmaršala Aleksandra so bili rešeni ne samo Slovenci v Vetrinju (ca. 6000), ampak tudi vsi Jugoslovani, kjerkoli na teritoriju angleške armade, pa bodisi da so bili v taboriščih ali izven njih.

Upštevaajoč, da so bili l. 1945 jugoslovanski komunisti zelo krvoločni, je bilo z gornjo odredbo gotovo rešenih smrti vsaj polovica slovenskih in ostalih jugoslovanskih beguncev v Avstriji in drugih državah, kar bi znašalo več tisoč jugoslovanskih življenj, mnogi drugi pa so bili rešeni ječe in prisilnega dela.

18. junija 1945 je zapustil Vetrinjsko taborišče za Slovence tako zaslužni major P. H. Barre in odšel na drugo službeno mesto. Poslovali smo se od njega s petjem pevskega zbora in hvaležnimi besedami. Bil je ves ganjen.

Vetrinjsko taborišče je prevzel nato angleški major Bell, ki je bil po obroti in značaju zelo podoben majorju Barreju. Bil je z nami do 29. junija 1945, ko smo se preselili iz Vetrinja v begunska taborišča Pergez-Lienz, Spittal, št. Vid ob Glini in Judenburg. Ob priliki te preselitve se je mnogo slovenskih beguncev razbežalo, ker niso zaupali Angležem, češ, zopet vozijo begunce v „Italijo“. Vsi pa smo budno pazili, kje in kam se vozimo, da se ne bi „pomotoma“ kam drugam pripeljali. Vendar smo to pot prišli na prava mesta, kamor so tudi oni, ki so se razbežali, kmalu prišli za nami.

Objavljeno v Zborniku Svobodne Slovenije 1951.

Gosposvetska hvalnica

Dr. Tine Debeljak je za lansko proslavo 29. oktobra pripravil staro obredno pesem, ki jo je pelo slovensko ljudstvo ob izvolitvi in umestitvi svojega kneza na knežjem kamnu in v Gosposvetski cerkvi. Ta obredna pesem, ki jo dr. Debeljak imenuje „Gosposvetska hvalnica“ se glasi takole:

Čast in hvala Vsemogočnemu,
ki je ustvaril nebo in zemljo,
da je dal nam in naši deželi
kneza in gospoda po naši volji.

Dr. Debeljak je objavil to „Gosposvetsko hvalnico“ v Svobodni Sloveniji dne 20. februarja 1969 in pristavlja: Slovenci nimamo podobne religiozne patriotske staroslovenske himne, ki bi zajela tudi današnjega človeka kot cerkvena narodna himna. Ali ne bi mogla postati to ta Gosposvetska hvalnica? Izraža vero v Boga Troedinega Stvarnika, ter se ljudstvo zahvaljuje za narodne vladarje. Istočasno lahko tudi prosi zanje. Kaj bi bilo lepšega za cerkev na naše narodne praznike!

Na prošnjo dr. Debeljaka je prof. Jože Osana uglasbil Gosposvetsko hvalnico v dveh oblikah: 1. kot več ali manj enoglasno ljudsko petje v slogu srednjeveške hvalnice, ter 2. isto melodijo, pripravljeno za slavnostno zborovsko petje.

Gosposvetska hvalnica se je pela ob zgodovinsko religioznem državnem dejanju. Na zopet postane naša religiozna narodna himna!

Dne 16. aprila je bil operiran poveljnik domobranskega udarnega bataljona g. Vuk Rupnik. Operacijo je srečno preстал. Želimo, da bi čimpreje okreval in s podvojenjo silo nadaljeval delo med slovenskimi protikomunističnimi borci.

LUČ TISKA IN BESEDE

Ob 120-letnici smrti pesnika dr. Fr. Prešerna

Na Svečnico, dne 2. februarja letos je imel na sestanku DSPB v Clevelandu predsednik Zveze DSPB pisatelj Karel Mauser naslednji govor, katerega bi si moral vsak Slovenec vtisniti globoko v srce.

Opomba uredništva.

Praznik luči

Svečnica je danes, praznik luči. V cerkvi, kakor veste, blagoslove sveče. Med molitvami tedaj je tudi ena, ki čudovito lepo pove, kar bi vam rad danes, dragi prijatelji, povedal tudi jaz. Takole se glasi:

Vsemogočni, večni Bog, ki si zapovedal po svojem služabniku Mojzesu pripraviti najčistejše olje za svetilke, katere naj bi vedno gorele pred tvojim obličjem, izlij dobrotljivo na te sveče milost svojega blagoslova in naj tako dajejo svetlobo na zunaj, da po tvoji darežljivosti tudi v naših dušah nikoli ne ugasne luč tvojega Duha.

Luč je življenje, ob njej se vidimo, ob njej se spoznavamo. Takoj prve besede ob stvarjenju sveta so besede o luči. — V začetku je Bog ustvaril nebo in zemljo. Zemlja pa je bila pusta in prazna in tema je bila nad brezdanjim vodovjem in duh bežji je vel med vodami. Bog je rekel: Bodi svetloba. In bila je svetloba. Bog je videl, da je svetloba dobra. Bog je torej ločil svetlobo od teme. In Bog je imenoval svetlobo dan in temo je imenoval noč. In bil je večer in bilo je jutro — prvi dan.

Poleg trske, ki je bila v davnih časih našim prednikom edina luč, je sveča gotovo med preprostimi lučmi, vendar je postala velik simbol, tako velik, da mesec februar, v katerem je Svečnica, posvečamo dobremu tisku in dobri besedi, ki sta v prenešenem pomenu tudi luč in svetloba. Prav za voljo tega se mi je zdelo prav, da ne gremo mimo tega spomina. Tisk, beseda je danas bolj kot kdajkoli velesila, ki je v naših rokah pa tudi v rokah naših sovražnikov, v rokah tistih, ki žele, da bi bili ljudje boljši in v rokah tistih, ki bi iz ljudi radi napravili stroje, ponižne izvrševalce svojih zlobnih namenov.

In še nekaj je, kar me je gnalo k temu predavanju. V tem mesecu, na dan 8. februarja, bo poteklo 120 let, kar je v Kranju ugasnila Slovencem velika luč lepe domače besede — pesnik France Prešeren. Vem, da se tega dogodka v naši slovenski skupnosti ne bo spomnilo veliko ljudi. Zakaj ne bi mi, ki homo danes govorili o luči tiska in besede, vpleli njegov spomin v naše razmišljanje?

Od besede do tiska, dragi prijatelji, je bila dolga pot. Ko danes vzamemo v roko knjigo ali časopis, se nam zdi vse tako naravno, vse tako enostavno. In vendar, na začetku je bila samo beseda, od ust do ust govornjena. Izgovorjena je bila in je odšla. Živela je morda nekaj časa v izročilu, toda se je spreminjala; taka, kakor je bila v hipu, ko je bila izgovorjena, ni bila več. Nihče je ni znal zapisati, nihče je ni znal v črki ohraniti.

Ste že kdaj pomislili, kako čudovito je občutje, da iz črk lahko ponovite, kar je pred stoletji rekel dober, svet človek, kar je povedal učenjak, kar je mimokrede povedal preprost človek pa se je nekomu zdelo vredno besede zapisati? Iste besede, pred stoletji izrečene, ostanejo žive, niso se spremenile, ostale so, kakor so bile povedane.

Mi vsi premalo razmišljamo, vse premalo se ustavljamo ob bistvu stvari, ne gremo na globoko in ne poskušamo priti do korenin. Prav zavoljo tega je toliko našega gledanja le površno precenjanje, zavoljo tega smo pri tolikih stvareh brez čustev in brez spoznanja.

Prva zapisana slovenska beseda sega tisoč let nazaj. zapisal jo je menih tam pri Vrbskem jezeru in danes ta zapisek imenujemo brižinski spomeniki. Zdaj pomislimo, kakšna je bila pot od prve zapisane besede do prve tiskane. Pomislimo na rokopise, z gosjim peresom napisane in z lepimi ornamentami okrašene in tja do prvih lesenih črk, na katere je bilo mogoče odtisniti le nekaj knjig in so bile črke nerabne. Pomislimo na Guttenberga, ki je izumil prvi, dober tisk, na njegove preproste stroje in na današnje, ki so že pravo čudo.

Kako strašno dolga je bila pot od besede, ki je šla od ust do ust pa do besede, ki nam spregovori takoj kakor brž odpremo knjigo ali razgrnemo časopis, kakor hitro odpremo radio ali televizijski aparat.

Kakor je izum smodnika docela spremenil način vojskovanja, tako je izum tiska spremenil človekov duhovni svet. Srednjeveška zaprtost je dobila razpoke; ideje, ki so bile doslej zelo vezane na kraj nastanka, so mogle s knjigo potovati drugam. Če pogledamo samo k nam, v dobo luteranstva. Primož Trubar, izgnanec, je takoj doumel, kaj more s tiskom in z domačo besedo doseči. V sodih so romale knjige iz tujine, abecednik, cerkvene pesmi, postilije. Ničesar ni bilo mogoče postaviti v bran tej strašni sili. Katoliški tabor je to uvidel in protireformacija je začela z isto potjo.

Danes si brez tiska sveta ne moremo več predstavljati. Pomislite samo, kaj bi bilo, ko bi na mah ne bilo knjig, ne časopisov. Ko bi prenašali novice sli kakor nekoč. Nemogoče življenje.

Tisk je danes velesila in nujna potreba kakor kruh. Človekovo duhovno obzorje danes ni mogoče zastrti z nobeno stvarjo več, človekov duh želi dojeti vse, kar je mogoče. Svet je danes odprt na vse kraje in konce, odpira se celo vesolje. In v takem svetu more človek živeti le tedaj, če se ne čuti omejenega, če ve, da more stvari, ki jih sam ne more razvozljati, pregledati in razvezati s pomočjo tistih, ki jim je to uspelo.

Že takoj na začetku smo rekli, da sta dober tisk in dobra beseda luč in svetloba. Poglejmo to od blizu in premislimo, v čem je dejansko moč te luči.

Tisk nam odkriva duhovni svet

Vprašanje duhovnosti je tudi vprašanje dobre besede, dobrega tiska. Da je med nami danes toliko narobe, je krivo nezavestno bežanje ljudi v nemir. Hrepenenje v mir vodi samo po eni poti — po poti duha. Naša zagledanost v zunanost nas iz leta v leto bolj in bolj ločeva od bogastva duha. Nič več se ne zavedamo, da brez duhovne osnove nič nismo, da brez nje izginjamo v vsakdanji ničevosti, da postajamo prazni. In kar je čudno — vsi imamo isti izgovor: Za knjigo, za dobro revijo, za dober časopis nimamo časa. Votli se ne samo naše osebno življenje, votli se življenje cele skupnosti. Prerez, če bi ga danas napravili, bi pokazal obupno revščino našega duhovnega življenja. Pod površino ni več veliko. Vsaka skupnost naj bo taka ali taka, ki misli, da je mogoče duhovno bogastvo nadomestiti z zunanjim, marsikdaj plehkim sijem, je na poti v mrtvašnico.

Saj nazadnje se o duhu marsikdaj govori, z lepimi besedami in z lepimi frazami. Toda ne pozabimo, da je za spoznanje pravega duha najbolj vidno znamenje — volja. Volja namreč iz resničnega duha izvira, iz njega raste. Kjer je le govorjenje o duhu, pa se volja ne pokaže, je tisti duh beden in reven. Tak duh skupnosti iz životarjenja ne bo dvignil.

Verjemite mi, da sem v zadnjih letih marsikdaj premišljal, kje je korenina nerگانja, obotavljanja, praznega govorjenja, kje so korenine velikih načrtov, ki so v oblake naslikani. Vedno sem se z vsake poti takega razmišljanja vrnil k isti točki: Edina trdna skala, na kateri bo obstalo vse, kar bo iz nas zrastle, je duh. Če brez tega gradimo, če brez tega sanjamo in v sanjah delamo načrte, bo vse postavljeno na pesek. Prišli smo v čas, v tisto najbolj nevarno dobo, ko smo duha pričeli zamenjavati s tehniko in se nam celo zdi, da smo na pravi poti.

Koliko jih je še med nami, ki bi vsaj v soboto ali nedeljo zvečer segli vsaj za pol ure po dobri knjigi ali dobri reviji? Ali če vzamem bolj na široko: Koliko jih je, ki bi, recimo, ko hodijo na pomladne ali poletne izlete, še znali odpreti knjigo narave, to knjigo božjih čudežev, to knjigo lepote v drobnih stvareh? Koliko jih je, ki bi vsaj tu znali brati o čudovitosti duhovnega bogastva? Mar ni resnica, da se še tu zgublamo navadno le v vpitju, marsikdaj v pijači in navadnem golem veselju. Ne damo duhu niti tu, da bi precenil drevo in njegove skrivnosti rasti, travo in cvetje v njej, oblake, ki potujejo po nebu. Še tu vidimo samo zunanost brez vsebine. Kako, dragi moji, ne bi postali prazni in puhli?

Če stvari in dogodkov ne gledamo z duhom, stvari in dogodki zgrube vsebino, vse postane samo zunanost, samo okvir.

Tisk nas plemeniti

Druga velika vrednost dobrega tiska in dobre besede je, da nas plemeniti in dela boljše. V borbi z življenjem, v skrbi za vsakdanji kruh smo vsi nujno na isti poti — postajamo trdi. Zavaljo tega delamo svet še ožji in še bolj robat. Pomislimo samo, kako je po fabrikah. Trd človek ob trdega udarja kakor da plemenitosti na svetu sploh ni več. Vse okrog nas je v begu za dobiček, čustva so odrinjena nekam daleč, vsak gleda nase. Tako strašno lahko je zgubiti duha v tem surovem življenju in misliti samo na kruh. Dobra knjiga, lepo zapisana beseda in misel so kakor blage roke, ki ti brez nasilja obrnejo pogled v duha. To ni beg pred surovostjo, ne beg pred dolžnostmi, to je samo počitek, v katerem moremo v sebi vzdigniti tisto, kar vsak človek ima v svoji naravi — biti dober, biti plemenit, pogledati v večnost, kjer so vse vrednote zbrane v tistem čudovitem sinaju, ki smo ga mi že pozabili. Človek, ki zgubi odnos do dobre knjige, do dobre besede, nujno zgublja na človečnosti, odnosi do soljudi postanejo uradni, mrzli, na soljudi gleda samo še kot na kruhoborce.

Neznansko blažilna sila je dober tisk kakor je neznansko pogubna slab tisk. Če danes odprete povprečni časopis z detajli kriminalnih dejanj, z dvoumno spolzkostjo, s pogrevanjem in napihovanjem zgodb, ki so v bistvu malenkostne, potem šele človek do kraja začuti, kaj dober tisk pri ljudeh lahko stori, kako ljudi lahko dviga. Če gledamo na življenje kot resni ljudje, moramo priznati, da more biti lepo le ob plemenitih ljudeh, ob takih, ki se zavedajo, da samo s kruhom ni mogoče živeti, da večnost iz vsakdanje dejavnosti ni mogoče izključiti. In tu, prav v tem je bistvo dobrega tiska, dobre besede: življenje prikazuje pod vidikom večnosti. Ne prikazuje človeka samo v središču dogodkov, ne slika ga samo kot grabeža za ugodnostmi, temveč ga podaja v celoti, z dušo in telesom, kot človeka, ki ni odgovoren za svoja dejanja samo pred soljudmi, pred sodniki in oblastniki, temveč tudi pred večnostjo.

Prikaz življenja v dobri knjigi, v dobri povesti, v dobrem romanu, prikaz življenja po dobrih revijah in časopisih je resnično življenje in tudi če je prikazano iz umazanega izseka življenja, je prikazano tako, da ne krivi resnice, še manj pa na način, ki bi pokončeval lestvico vrednot. Koliko je na žalost danes pisanja, v katerem je zločinstvo že skoraj junaštvo, upiranje pošteni, legalni oblasti zmagoslavno dejanje, upiranje Cerkvi začetek nove dobe. Vse to, napihnjeno in izmaličeno, okrašeno s frazami o svobodi vesti, o svobodi človeškega dostojanstva in pod ne vem še kakšnimi frazami, se prodaja ljudem na vseh koncih in krajih. Danes sta dva, ki verujeta v to frazarjenje, jutri štirje in nazadnje se tistim, ki še stojijo, zazdi, da so starokopitni, za časom, umaknejo se iz borbe in tisto, kar je napačno, zmaga. Kolikokrat se zgodi, da časopisje prinese samo pol resnice, zamolči pa tisti del, v katerem dogodek dobi čisto drug pomen. Koliko je danes časopisja, ki širi kot čisto resnico navažno govoričenje, ki se čez čas pokaže, da je bilo napačno. Kolikokrat je težko ali sploh nemogoče škodo popraviti. Na-

migavanja, pretiravanja, zavijanja ne spadajo ne v tiskano ne govornjeno besedo. Zato naj nam bo vsem veliko in sveto pravilo: Brez plemenitosti je življenje zelo oglato in brez duha plemenitosti ni.

Tisk med nami

Tretjič, za nas kot slovensko skupnost na tujem, zelo važno je: Če svojega tiska in svoje dobre besede ne bomo podpirali, si bomo sami spodrežali slovenske duhovne korenine veliko pred časom. Da si bomo vsi na jasnem: Ne mislim govoriti za časopise, revije ali knjige, ki so recimo meni najbolj pri srcu. Mislim na vse slovenske izdaje, ki trdno stojе na idealističnem svetovnem nazoru. Mnogo še imamo: Ameriška domovina, Slovenska država, Vestnik, Tabor, Svobodna Slovenija, Misli, Naša luč, Družabna pravda, izdaje Slovenske kulturne akcije, celovške Mohorjeve družbe, med čisto nabožnimi Ave Maria, Božja beseda, Duhovno življenje, Katoliški misijoni in še marsikaj. Vsega ne morem našteti. Dokler vse to stoji na idealističnem svetovnem nazoru, dokler obravnavajo človeka kot celoto z dušo in telesom, je to dober slovenski tisk. Ni nujno, da se skladam z vsem, kar pišejo, zato imam kot svoboden človek vso pravico, da se odločim za tistega, ki je mojemu čutenju, mojemu gledanju najbližji. Jasno je, da vsak vsega ne more imeti, toda ne morem mimo tega, ker sem želel v zadnjem času že večkrat povedati.

Mnogo je že slovenskih hiš, ki nimajo skoraj nobenega slovenskega časopisa več, ne revije, ne knjige. V zadregi je vedno isti izgovor: Pride predrago. Predrage so jim knjige Mohorjeve družbe, predrag jim je ta ali oni časopis, ta in ona nabožna revija. Postavim: Lahko si kupiš lep televizijski aparat za 600 dolarjev. Za mnoge je že premalo lep, stati mora 800. In še postavim: za ta prebitek bi lahko za deset let plačal vse, kar slovenskega časopisja v tujini izhaja. To je dejstvo in pribiti želim, tudi če me kamnate: Zavoljo komodnosti in razkazovanja smo ubili že mnogo duhovno lepega in še ubijamo. Za vzdrževanje duha, za vzdrževanje slovenskega duha je škoda vsakega centa, za osebno komodnost pa nobena žrtev ni prevelika.

Tako zelo globoko se je to vraslo v nas, da se močno bojim, da mnogim nobena, še tako lepa beseda ne pomaga. Z zamahom roke gredo mimo vseh.

Pojdimo za 120 let nazaj!

In ob tej misli, reči moram grenki misli, pojdimo za 120 let nazaj. Naj vam, dragi prijatelji, preberem osmrtnico, ki jo je tedaj izdalo Slovensko društvo v Ljubljani in se takole glasi:

Slovenskemu društvu v Ljubljani je dal gospod vodja narodne straže v Krajnji žalostni prigodek na znanje, da je naš slavni pesnik gospod

France Prešerin

dohtar pravice in c. k. pravdosrednik v Krajnji, 8. dan tega mesca ob osmih dopoldne, po dolgi bolezni in previden s smertnimi zakramenti umerl.

Pogreb bo v saboto, 10. dan tega mesca, ob desetih dopoldne.

Slavnemu možu poslednjo čast skazati, povabi slovensko društvo pri-
tlatle in znance rajnciga, vse ude slovenskiga društva, in sploh vse domo-
rodce, naj pridejo v saboto v Krajnj k pogrebu.

V Ljubljani, 8 dan svečana 1849.

S tole osmrtnico, dragi prijatelji, pričem drugi del tehle misli. Bilo
bi namreč grdo, če bi v mesecu tiska ne spregovorili o človeku, katerega
poezije so klasično delo v slovenski literaturi, o pevcu, ki je na čudovit način
pokazal kako gibljiva in zvočna je slovenska beseda.

France Prešeren je bil rojen 3. decembra leta 1800 v Vrbi na Gorenj-
skem. V kmečki hiši kakor mnogo talentov v tistih časih. V materinem srcu
je bila želja, da bi brihtni fant nekoč novo mašo pel, toda pot nadarjenega
Francea je bila drugam zarisana. Ko je leta 1821 z Dunaja odhajal jurist
Friderik Baraga, da vstopi v ljubljansko semenišče, je prihajal na Dunaj
France Prešeren, da prične pravne študije. Dva velika moža sodobnika in
kake različna pota!

Čas, v katerem sta živela, je bil še vedno čas janzenizma, ki je mrko
metal svoje sence na celo javno življenje. Boril se je z njim Baraga in
boril se je z njim tudi Prešeren. Šicer vsak na svoj način, toda oba sta imela
hude ure. Baraga je odšel v Ameriko, Prešeren je ostal doma in telesno
zlomljen v Kranju končal svojo zemeljsko pot.

Če pogledamo v dobo pred Prešernom, smo Slovenci imeli edinega
pevca v Valentinu Vodniku. prvo povest smo pa dobili šele s Ciglarjevo
Sreča v nesreči leta 1836 človekova čustva so morala biti pred javnostjo
vkljenjena v ozkost poučevanja, osebna hrepenenja, želje niso smele biti iz-
ražene kakor jih je srce narekovalo. Prvi se je vsaj deloma izvil iz tega
obročja Valentin Vodnik v Pesmih za pokušnjo in v brambovskih pesmih.
Ni dvoma, da je čas francoske Ilirije marsikaj janzenističnega premaknil
iz temelja in da je to pustilo sled v Baragi in v Prešernu. In kar je za
francosko dobo tudi značilno, slovenski jezik je postal bolj upoštevan in
prišiel v šole. Čeprav so Francozi po porazu v Rusiji morali zapustiti slo-
venske kraje, se je njih delo v treh letih poznalo in v dušah mnogih ostalo.
Trinajstletni France Prešeren je tedaj pričel šolanje na ljubljanski gim-
naziji.

Leta 1828 je Prešeren dokončal svoje pravne študije in stopil v živ-
ljenje. Stopil pa je vanj s strašno rahlo dušo. Čustvovanje je preraščalo
razum, za vsakdanje skrbi ni imel pravega smisla, misel na denar mu je bila
daleč. Hodil je s srcem na dlani in to mu je prineslo bridkost za bridkostjo.

Pel je iz srca, videl je samo lepoto, ljubezen in svoje razočaranje. V
eni izmed gazel je takole zapel:

Kdor jih bere, vsak drugače pesmi moje sodi.

eden hvali in spet drugi vpije: Fej te bodi.

Ta veli mi: poj sonete. Oni: poj balade.

tretji bil bi bolj prijatelj Pindarovi odi.
 Bo prijeten morebiti temu glas gazelic,
 oni bo pa rekel: Kaj za Vodnikom ne hodi?
 Razuzdanim bodo moje pesmi prenedolžne,
 al terejalke poreko, da jih je vdihnil zlodii.
 Jaz pa tebi sami, draga, želel sem dopasti,
 drugih nisem prašal, kaj se jim po glavi blodi.

Edini, res globok prijatelj, ki ga je Prešeren imel, je bil njegov sorojak iz Žirovnice, Matija Čop. Ko je julija 1835 Matija v Savi utonil, se je Prešernovo življenje nalomilo. Tri leta za tem se je poročila Julija Primc, Prešernova sanja, ki mu je navdihnila Sonetni venec. V svoji razboleli duši se je Prešeren pričel umikati življenju, človek ima občutek da bi se rad rešil v čisti duhovni svet, kar v Krstu pri Savici tako čudovito prihaja do izraza. Njegov beg iz življenja — celo telesno je hotel ubežati in se je ob neki priliki v Kranju obesil, pa so ga rešili — pa se mu nikoli ni prav posrečil, zakaj čustva v njem so tako vrela, da je v čudni omotici hodil naprej. Mislim, da je čudovito lepo to sam povedal v pesmi Neiztrohnjeno srce. Grobarji prekopljejo grob in na dan se pokaže mrtvi mladenič, ki mu pa srce še utriplje. Takole se zamisli Prešeren:

„To pevčevo srce je,“ star mož tam govori,
 „kak bi bilo svetnika, bi mir mu dala kri.
 Svetost ne, pesmi večne mu branijo trohnet,
 ki jih zaprte v prsih nosil dokaj let.

Mi mu srce odprimo, pod nebom naj leži,
 da dan današnji prejde, da prva noč mini,
 da vstane drugo sonce, pripelje beli dan,
 spet zajtro ga poglejmo, ko mine zor hladan.

Hladijo naj ga sapce, naj rosa pade nanj,
 naj sonce, luna, zvezde, kar so mu pevskih sanj
 pred vdihnile v življenju, prejmejo spet z njega,
 ak bo ta čas splahnelo, spet zagrebimo ga.“

Naredili so tako in narava, vetrc, rosa, sonce, luna in zvezde, ki so mu pesmi narekoveale, so vzele nazaj, kar srce za življenje ni moglo povedati. Ko so grobarji spet prišli, so videli, da se je srce raztopilo kakor sneg v soncu. Ni bilo več kaj zagrebsti.

Stodvajset let, dragi prijatelji, bo torej minilo, kar je pesnik France Prešeren umrl. Bilo bi neumno trditi, da ni imel napak kot človek. Mnogo. Njegova čustvena in čutna narava sta ga marsikdaj zapeljali. Dva nezakonska otroka, ki jima ni imel kaj dati, sprt z marsikatero duhovno gosposko, osamljen v hiši tam v Kranju, nabuhel od vodenice — vse to mu je grenilo ure, ko mu je voda počasi zalivala srce. Toda kot pesnik, ki je s slovensko besedo zapel iz srca tako čisto in jasno, da so vsi prisluhnili,

ker sami niso verjeli, da more domača beseda biti tako pevná, kot pesnik je ostal Prešeren ob vseh človeških napakah otrok. Velik otrok, ki je videl čudež ob rozni kaplji, ob pajčevini v jutru. In to, dragi moji, ga dela velikega. Gledal in pel je za vse Slovence, blodil in vstajal je za vse Slovence. Zato mrtev med nami živi že stodvajset let.

Sklep

Glejte, vsak umetnik ima svoj svet, svet duha, v katerega nosi bisere, ki skrepene iz bolečin, iz veselj in razočaranj, ki jih ima ta svet. Svet umetnika je čudovit svet, svet, ki ga je Prešeren v Glosi takole orisal:

Koder se nebo razpenja,
grad je pevca brez vratarja,
v njem zlatnina — čista zarja,
srebrnina — rosa trave.

Od tega je Prešeren dejansko živel, od tega živi vsak umetnik.

Dragi prijatelji, kratek sprehod smo napravili, sprehod čez svet zapisane besede in se skromno poklonili pred Prešernom. Mislim, da je bila to naša dolžnost. Morala bi biti dolžnost vsakega Slovenca, ki svojo besedo, pred tisoč leti prvič zapisano, še ljubi. Naj bi februar, mesec dobrega tiska, ne šel mrtvo mimo nas. Prosimo, kakor prosi molitev na Svečnico pri blagoslovu sveč: „Vremogočni večni Bog, daj, da po Tvoji darežljivosti tudi v naših dušah nikoli ne ugasne luč Tvojega duha.“

Brez duha, dragi moji, nič nismo — duh pa je v besedi. Ljubimo jo, spoštujemo jo, podpirajmo jo in branimo jo.

ZADNJA MISEL

Sam nekoč ostane vsak,
stisnjen v prst, ko list odpadli,
ki vetrovi so prignali
ga skoz mrzel, civi mrak

Sam nekoč to-i se vsak,
tiho v prst po kapljah gine,
vse, kar bil nekoč je, mine,
dokler ni kot dih lahak.

Karel Mauser

Kdo je podpisal Tito-Šubašičevo pogodbo in kdo je prodal Slovenijo komunistom?

G. Louis Zajac iz Toleda (USA) je v „Taboru“ številka 4 (april 1969) zapisal: „S Tito-Šubašičevo pogodbo, katero je podpisal kralj in takratna jugoslovanska vlada, sta bila tudi dva Slovenca: dr. Miha Krek, sedaj predsednik Narodnega odbora in Snov France, kateri je šel 1944/45 med Titove partizane v Slovenijo.“

Kaj je resnica?

Znana so dejstva, da je pokojni g. Franc Snov bil član jugoslovanske vlade v begunstvu v Londonu le do 11. januarja 1942, in da sem jaz bil podpredsednik te vlade le do 26. junija 1943. Od 26. 6. do 10. 8. 1943 je bil edini Slovenec v vladi v Londonu kapetan bojnega broda g. Kern, potem pa ni bilo nobenega Slovenca več v tej vladi, dokler ni vstopil dr. Drago Marušič, ki je takrat prišel iz Ljubljane v London.

Po 26. juniju 1943 torej ni bilo nobenega slovenskega političnega zastopnika v jugoslovanski vladi v begunstvu v Londonu. Niti g. Snov niti jaz nisva nikdar bila člana kake vlade dr. Ivana Šubašiča. Član te vlade je bil dr. Drago Marušič in prav kratko dobo tudi pokojni dr. Izidor Cankar.

Sporazum Tite-Šubašič je bil sklenjen in podpisan dne 16. junija 1944. Takole se glasi:

„Nacionalni komite osvobojenja Jugoslavije in predsednik jugoslovanske vlade sta se sporazumela v naslednjem:

1. Kraljevska jugoslovanska vlada bo morala biti sestavljena iz demokratičnih, naprednih elementov, ki se niso kompromitirali v borbi proti narodno osvobodilni vojski, in iz takih, ki se bodo še v bodoče borili proti skupnemu sovražniku naše domovine, vendar tako, da se vse moči zedinijo v narodno fronto. Enaka naj bo dolžnost te vlade za preskrbovanje hrane za prebivalstvo Jugoslavije kakor tudi dolžnost, da usoglasi delo predstavništev v medzavezniških komisijah, za zaščito naših narodnih pravic in delo za kritje vseh potreb ljudstva, kakor tudi, da bo vse to delo v soglasju z narodno osvobodilno borbo v državi.

2. Narodni komite osvobojenja Jugoslavije in kraljevska vlada g. dr. Šubašiča bosta odredila organe, ki bodo koordinirali sodelovanje v borbi proti sovražniku, v delu za obnovo države, v vodstvu zunanje politike in za ustvaritev čim prejšnjega edinstvenega zastopstva države.

3. Narodni komite osvobojenja Jugoslavije smatra, da v tem trenutku ni treba izpostavljati in zaostrovati vprašanja kralja in monarhije, ker ta ne pomeni nobene motnje za sodelovanje Nacionalnega komiteja osvobojenja Jugoslavije in vlade dr. Šubašiča, ker sta obe strani sprejeli, da bo ljudstvo po osvobojenju končno odločilo o ureditvi države.

4. Vlada g. dr. Šubašića bo izdala deklaracijo, v kateri bo:

a) Priznala nacionalne in demokratske pridobitve, ki so jih izvojevali narodi Jugoslavije v teku svoje triletnе borbe, s katerimi so postavljeni temelji demokratski in federativni ureditvi naše državne skupnosti in je izvedena začasna uprava države, kot jo je izvedel protifašistični svet narodnega osvobojenja Jugoslavije kot njen izvršni organ;

b) bo dala polno priznanje narodnim silam, ki so organizirane v narodno osvobodilni vojski pod komando maršala Jugoslavije Josipa Broza Tita in obzodila vse izdajalce naroda, ki so javno ali prikrito sodelovali s sovražnikom;

c) poslala bo poziv ljudstvu, da se vse borbene sile združijo z narodno osvobodilno vojsko v eno enotno fronto.

5. S svoje strani pa bo Josip Broz Tito, maršal Jugoslavije, kot predsednik Nacionalnega komiteja osvobojenja Jugoslavije objavil izjavo o sodelovanju z vlado g. dr. Šubašića in bo ponovno naglasil, da Nacionalni komite ne bo v teku trajanja voskovanja načeval vprašanja končne državne ureditve.

Na svobodnem ozemlju Jugoslavije, 18. junija 1944.

Za Nacionalni komite osvobojenja Jugoslavije
predsednik Josip Broz Tito

Predsednik kraljevske jugoslovanske vlade
dr. Ivan Šubašić

Kdor me ima za tako bedastega ali tolikega pokvarjenca, da misli, da bi jaz podpisal tak „sporazum“ ali da bi ga kakor koli odobril ali nanj pristal, mi prisoja nenormalnost in s takim ne morem razpravljati.

Jaz nisem nikdar v svojem življenju imel nobenega opravka z nobenim zastopnikom komunistične partije ali Titovega režima; le enkrat v letu 1963 v emigraciji se je v stanovanju pojavil človek, ki ga nisem poznal, pa je rekel, da je kenzul jugoslovanske vlade. Sva kar hitro končala tako, da je vedel, da ni dobrodošel.

Z nobeno stvarjo, z nobenim dejanjem, ki bi imelo opraviti s prenosom ali prehodom oblasti od nacističnih okupatorjev na komunistične nisva imela niti g. Franc Snaj niti jaz nikoli nobenega opravka, razen, da sva proti vsakemu takemu dejanju posredovala, pojasnjevala, svarila, protestirala, kjer in kolikor sva mogla.

Če bi bilo količkaj res tisto, kar trdi Hinko Zupančič v isti številki „Tabora“, da smo mi koga (Slovenijo in domobrance) prodali komunistom, bi se mi pač ne bilo treba potikati po emigraciji in bi pok. Snaju ne bilo treba presedeti sedem let v ječi. Snaj je res odšel v domovino po svoji pobudi in na svojo odgovornost, proti mojemu navodilu in prošnji. Toda danes vem, da je odšel tja pod vtisom utemeljenega upanja, ki ga je dobil pri razgovorih v Londonu z angleškimi predstavniki, da je to najučinkovi-

tejša pot, da bo rešil domobrance. V tem prepričanju in upanju je tvegala svojo svobočje in življenje. Čeprav je bilo upanje morda naivno, danes, ko vemo, zakaj je odšel v domovino, je vse obsodbe vredno, da bi kdo metal kamenje nanj.

Sovjetska Rusija – resnični zmagovalec na Bližnjem vzhodu

Danes je že jasno, da je bila Sovjetska Rusija edini dejanski in resnični zmagovalec v šestdnevni vojni v juniju 1967 med Izraelci in Arabci. Krepko se je vsidrala v Sredozemlju in ves arabski svet jo smatra za svojo pravo prijateljico. Nasser je nedavno izjavil: „Brez Sovjetske zveze bi bili mi danes popolnoma brez orožja in prisiljeni sprejeti nasprotnikove pogoje.“ Sovjetska Rusija je torej brez večjih žrtev (nekaj zastarelega orožja je prodala ali darovala Arabcem) ob izraelsko-arabskem spopadu ubila na mah dve muhi: dobila je priložnost poslati svoje brodogradne v Sredozemlje, kjer bo odslej v naprej tudi ostala, in dobila je kopice — sicer vojaško ne prvovrstnih — prijateljev, ki pozodujejo strateško važne in gospodarsko bogate (petrolej) ozemlje.

Kolikšna je sovjetska ljubezen in zaupanje do Arabcev, je razvidno zlasti iz tega, da poskušajo sovjeti v vseh arabskih državah spraviti na vodilna mesta svoje zanesljive prijatelje-komuniste. Ti komunisti že širijo načelo, da se mora vršiti borba proti kolonializmu in imperializmu samo pod vodstvom delavskega razreda, ki ga seveda vodi komunisti. Komunistične stranke so sicer v arabskem svetu prepovedane, toda pravi, šolani komunisti so se vrnili v vse politične stranke, v gverilske organizacije itd. in dejansko vodijo — pod vodstvom sovjetskih agentov — vse javno življenje. Arabske države so že postale satelitske države Sovjetske zveze.

V Sredozemlju se je kljub izraelski zmagi razmerje moči spremenilo v korist Sovjetske Rusije. Sovjetem je konflikt med Izraelci in Arabci zelo koristil in ni brez osnove mnenje mnogih politikov in diplomatov, da so sovjeti želeli imeti ta konflikt, da so ga spretno pripravili in ga obema strankama takorekoč vsilili, da so se potem z njim krepko okoristili.

F. Z. - K.

Slovenska levica

Socialistično usmerjeni tržaški Slovenci, ki nočejo slediti pozivu slovenske komunistične stranke, da naj se včlanijo v italijansko socialistično ali komunistično stranko, so ustanovili svojo posebno slovensko politično stranko, ki si je nadela ime „Slovenska levica“. S tem so pokazali svojo naredno zavednost, kar nas veseli. Tudi nas veseli, da so odkrito nastopili kot politična stranka in ne ribarijo v kalnem, kar poskušajo nekateri Slovenci v zdomstvu.

JALTA - ČESKOSLOVAŠKA - PARIS

V zgodovini se je že večkrat ponovilo, da so državniki in vojskovodje napake popravljali z enakimi ali še z večjimi napakami. Prvi napačni sklepi politično škodo ali vojaški poraz povzročijo, ponavljanje napak škodo in poraz še utrdi in trajnost posledic podaljša.

Ko je v drugi svetovni vojni razmerje sil na frontah s precejšnjo gotovostjo nakazovalo poraz sil osi — Nemčije in Italije — so se v Jalti sesnili voditelji zaveznških držav Severne Amerike, Anglije in Sovjetske zveze, da se pogodijo za vplivna področja po končani vojni.

Jaltska pogodba se je kar lepo čitala. V sporazumu treh velikih sil je tudi bilo slovesno razglašeno, da si bodo osvobojeni narodi sami in svobodno v svojih državah izbirali obliko vladavine. Stvarna resničnost tajnih dogovorov jaltske konference pa je že v dnevih po proglašenem sporazumu zamrznila upanje v propagandno zajamčeno svobodo vzhodno evropskih narodov. Razglasji, pozivi in ukrepi ameriške in angleške vlade so razgalili pravo vsebino jaltske pogodbe, ko so prisilili vse demokratične odporne sile v okupiranih državah, da se tudi one podredijo vodstvu komunističnih osvobodilnih front. Pogodbeno so združitev vseh odpornih sil proti okupatorjem označili kot priznanje politične enakopravnosti komunističnim teroristom. Roosevelt in Churchill sta osebno pritiskala na legalno poljsko vlado v Londonu, da se vključi v komunistično vlado v Lublinu, in na legalno jugoslovansko vlado v Londonu, da se vključi in prizna Titovo komunistično vlado AVNOJ.

Dasi v bistvu nemoralen in krivičen pritisk k sodelovanju z notornimi političnimi teroristi, ki so se pred in prav v času jaltskega sporazuma med prizadetimi narodi uveljavljali samo s krvavo morilskim strahovanjem vseh političnih nasprotnikov, bi se vendar v taktiki in interesih mednarodne politike še moglo tolerirati tako nenačelno posilstvo volje narodov, če bi pri tem imeli veliki zavezniki tudi resno voljo s svojo avtoriteto jamčiti vse določbe pogodbe, vsako politično nasilje ustaviti in postopoma uvajati normalno politično življenje.

Ameriška in angleška vlada sta takrat zagrešili politično nasilstvo, sta prisilili vzhodno evropske države, da so morale sprejeti vse določbe jaltske pogodbe, nista pa recipročno vezali Sovjetske zveze in komunističnih partizanov, da bi tudi oni izpolnjevali svoje obveznosti. Tako so po dogovorih v Teheranu in Jalti ameriške in angleške vojaške oblasti s silo vrnile preko dva milijona beguncev iz baltičskih držav, Sovjetske zveze, Poljske, Madžarske in Jugoslavije, ki so zaupali zaščitni zapadnih zaveznikov in njihovim obljubam o zajamčenih svoboščinah po porazu nacističnih okupatorskih sil. Amerika in Anglija sta vestno izpolnjevali samo svoj del pogodbenih obveznosti, zato sta soodgovorni in tudi sokrivi množičnih komuni-

stičnih moritev po končani vojni, ker sta najprej s pritiskom komunistom pomagali do zmage in jim potem še same izročale politične nasprotnike v likvidacijo, ne da bi zavarovale enako izpolnjevanje pogodbenih določb komunističnih oblasti. Amerika in Anglija sta tudi pripomogli k izgraditvi in utrditvi komunističnih diktatur, ker so jih kljub znanim krvavim likvidacijam in sovražnem nastopanju celo proti njim samim še izdatno podpirali.

Ni še pozabljeno, da sta na svojih zasedbenih področjih v dogovoru s komunisti tudi strogo preprečevali protikomunistične aktivnosti beguncev iz komunističnih držav.

Ker so zapadni zavezniki — Amerika in Anglija — prelomili slovesne proglase Atlantske karte in Jaltske pogodbe, je njih vojaška zmaga propadla v moralni poraz s popačenimi načeli povojne mednarodne politike. Logična neizbežnost take komunistom prikupljive politike zapadnih velesil je sedanja defenzivna situacija svobodnega sveta, ker je njena nenačelnost tudi nje same na znotraj razkrojila. Napač ni mogoče z napakami popraviti.

V jeseni 1967 so v Ameriki na televiziji prikazali življenje Nikite Kruščeva kot navadnega sovjetskega državljana. Ob tej priliki je Kruščev v intervjuju izjavil, da sta se on in predsednik Eisenhower dogovorila o spoštovanju „status quo“ v vzhodni Evropi. Po dobrih 20 letih je torej predsednik Združenih držav trajnost Jaltske pogodbe potrdil in še podaljšal. To je storil isti predsednik, ki je ob prevzemu predsedstva v prvem uradnem govoru zagotovil, da se Amerika nikoli ne bo sprijaznila z zaslužnjem vzhodno evropskih držav.

Take izkušnje nas živo opozarjajo, da so pri vsaki pogodbi prav tajni dogovori bistveno važni in odločilni in prav tajne klavzule pogodbeniki tudi najbolj pazljivo upoštevajo. Javni proglasi o edinstvi in spoštovanju pravic so v glavnem le prikrievanje dejanske resnice. Na žalost moramo k njim prištevati tudi slovesne izjave Atlantske karte in razglašena zagotovila Jaltske pogodbe.

Ko so 21. avgusta 1968 združene vojaške enote Varšavskega pakta pod vodstvom Sovjetske zveze vdrle v tovariško komunistično državo Češkoslovaško, je sumljivi molk in pasivno zadržanje ameriške vlade mogel le potrditi sluhe, da je ameriška vlada bila o vojaški akciji proti Češkoslovaški v naprej obveščena in so v Washingtonu imeli zagotovilo, da bodo vojaške operacije omejene samo na zasledbo Češkoslovaške. Take sumnje utemeljuje tudi dejstvo, da ameriško poveljstvo takrat ni odredilo stroge pripravljenosti za ameriške posadke v Nemčiji, kot je to storila Nemčija za svojo armado.

Nerazumljivo ravnanje Johnsonove vlade neposredno po češkoslovaški krizi je mogoče razumeti le s tolmačenjem, da so v ozadju bili tajni dogovori z obojestranskimi zagotovili za usluge in protiusluge. Sovjetska zveza in Zedinjene države Amerike sta istočasno imeli vsaka svoj hud glavobol: Sovjetska zveza — češkoslovaško, Amerika — Vietnam. Ne moremo si misliti kaj bolj logičnega kot da sta za vabo ena drugi ponujali olajšanje.

Johnson je žrtvoval češkoslovaško in po vsem sodeč tudi zagotovil Sovjetski zvezi, da Amerika ne bo z izrednimi ukrepi, ki bi mogli Čehe vzpodbujati k daljšemu odporu, ovirala „normalizacije“ položaja po zasedbi Češkoslovaške. Zato je vkljub izredni napetosti in negotovosti, ki je ob invaziji v Češkoslovaško nastala v Evropi, z odredbo preprečil ameriškim obveščevalnim centrom zbiranje podatkov o vojaških operacijah in premikanju sovjetskih čet v vzhodnem delu Evrope. Pojasnilo takratnega zunanjega ministra Ruska, da vlada ne more dovoliti, da bi ji CIA s svojim delovanjem na tistem področju mešala račune, ni puščalo dvomov, da se vršijo med Moskvo in Washingtonom zelo važni tajni razgovori. Tako je tudi bilo. Rusk in Gromiko sta se v dveh mesecih po dnevu invazije v Češkoslovaško sedemkrat privatno sestala v New Yorku in Washingtonu. Najbolj vznemirljiva in značilna pa je bila Johnsonova prepoved vseh ameriških izvidniških poletov nad vzhodno Evropo, ki bi kontrolirali premikanje sovjetskih čet. Zagonetno in naravnost neverjetno je bilo ravnanje ameriške vlade v situaciji, ko so obveščevalni centri evropskih držav ugotavljali, da je za boj pripravljenih sovjetskih sil na Poljskem zapadno od Visle štiri do petkrat več kot za boj pripravljenih NATO sil, je CIA imela nalog, da se zanje nič ne briga. Celo, ko so se 29. in 30. oktobra 1968 sestali v Moskvi obrambni ministri držav varšavskega pakta in se je tega sestanka udeležilo več kot sto višjih oficirjev štabev Sovjetske zveze in satelitskih držav, je direktor CIA dobil nalog, naj se ne vtika v ta vojaški sestanek, ker bo za informacije poskrbel State Department sam potom rednih diplomatskih kanalov. Zaprepaščen nad takim postopanjem vlade je neki veteranski višji oficir Intelligence Servicea vzkliknil: Za Boga, z novimi direktivami za zbiranje vojaških podatkov mi tretiramo Rusijo kot našo zaveznico in ne kot sovražnika!

Vzporedno z razvojem v Evropi je predsednik Johnson tudi odredil nove restrikcije za obveščevalna poročila iz Vietnama, ki so odtlej bila dostopna samo nekaj izbrancem v državnem in obrambnem tajništvu.

Sovjetski voditelji nikoli ne govorijo o svojih obljubah in obveznostih, ki so jih na kakem tajnem sestanku zagotovili, da jih nihče potem ne more prejeti, kadar jih prelomijo. Zato moremo sklepati le po reakciji ameriških državnikov, kaj so jim Rusi obljubili v povračilo za prepustitev Češkoslovaške.

Ni se nam bilo treba ozirati samo na nenaadno spremembo poročanja ameriških časopisov o možnosti miru v Vietnamu, ker smo tudi iz najvišjih mest vlade slišali namige, da bo v vojni v Vietnamu kmalu prišlo do važnih sprememb. Največji adut si je pridržal sam predsednik Johnson, ko je tik pred ameriškiimi volitvami objavil ustavitev bombardiranja Severnega Vietnama. Potem je predsednik Johnson nastopal v javnosti s tako nasmejanim in zadovoljnim obrazom, kot da ima podpisano mirovno pogodbo že v žepu. Vse bo kmalu v redu, napoti je samo še južnovietnamska reakcionarna vlada, ki se noče ukloniti.

Ne moremo si predstavljati bolj tragično klaverne kombinacije politične nenačelnosti, ki je zaradi takega ravnanja Johnsonove vlade vrgla temno senco nezupanja svobodnega sveta in zasužnjenih narodov na mirovna pogajanja v Parizu. Ameriški predstavniki, ameriški tisk, predstavniki komunističnega Severnega Vietnama in južnovietnamski komunistični partizani (Vietcong) so skupno nastopali proti vladi Južnega Vietnama, ki je cdločno odklanjala sodelovanje s komunisti. Neskončno zavlačenje mirovnihi pogajanj v Parizu je gotovo bilo v načrtu sovjetskih dirigentov v ozadju. Kar naprej so dobro zalagali Severni Vietnam z najmodernejšim orožjem, sami pa so pridobili toliko časa, da so se nemoteno utrdili na Češkoslovaškem.

Johnson je bil trdno prepričan, da bo z izrednim državiškiim uspehom zaključil svoje predsedništvo in triumfalno odšel s svetovne politične pozornice. Ameriška javnost pa je obsodila njegovo politiko z volilnim porazom, sam si je moral priznati, da so sovjetska zagotovila tudi njega speljala na spoški led in tako je zapuščal Belo hišo z dvomljivim izgovorom: Nisem v vsem uspel, a nikdo ne more reči, da nismo poskušali.

Češkoslovaška in drugi narodi za železno zaveso so ponovno bili prepričani zlim posledicam tajnih dogovorov jaltske pogodbe, ker je Amerika zopet v praksi pokazala, da še spoštuje „status quo“ in zato ne nasprotuje sovjetskemu gospodovanju nad državami vzhodne Evrope.

Po gornjih ugotovitvah moremo pričakovati, da je bila sprememba vlade v Washingtonu sreča za demokratični svobodni svet. Sicer nas more upanje tudi tokrat varati. Ne moremo se namreč iznebiti dvoma in nezupanja v dve osebi, ki sta znani še iz Kennedyjeve in Johnsonove administracije in ju je Nixon pridržal za dve kar važni poziciji. To sta: George Ball, kot svetovalec za povečanje ekonomskih, kulturnih in diplomatskih zvez s komunističnimi državami in Nicholas Katzenbach, kot varnostni (security) svetovalec Državnega tajništva. Znano je, da so komunisti s tema dvema kar dobro šahali. Vendar so od nastopa Nixonove vlade znaki za odločnejšo ameriško politiko precej vzpodbudni. Ko je Nixon odredil priprave novih načrtov glede situacije v vzhodni Evropi, je privatno priznal, da je bil zelo vznemirjen nad šihim načrtom, ki ga je v to svrhu pripravil Johnsonov zunanjepolitični svetovalec Walt Rostov. Ta načrt je bil omejen samo na direktive, kako se naj prepreči razširjenje češkoslovaške krize. Predsednik Nixon je takoj po prevzemu vodstva ameriške politike dal vsem pristojnim vladnim izvedencem in Odboru za narodno varnost vedeti, da hoče biti pripravljen na vse eventualnosti. Ni izključil celo možnosti, da pride na Češkoslovaškem do podobnega upora kot na Madžarskem in je treba že sedaj misliti, kakšno pomoč bi Združene države mogle nuditi, če bi se Čehoslovaki uprli sovjetskim okupatorjem. Ubajmo, do Nixon ni pozabil na svojo javno izjavo po povratku s potovanja po vzhodno evropskih državah leta 1953: „Predvsem moramo 97 milijonom ljudstva držav vzhodne Evrope ohranje-

vati živo upanje v svobodo. To pomeni, da se moramo upreti vsakemu poskusu priznanja legalnosti in trajnosti komunistične dominacije teh dežel.“

Po sovjetskem vdoru v Češkoslovaško je iz brezskrbnega počivanja vznemirjen skočil pokenci tudi NATO. Če bosta na vrsto prišli še Romunija in Jugoslavija, bo načet najbolj ranljiv obrambni sistem NATO držav.

Zapadni državniki imajo svoje škodoželjno zadoščenje, da tudi sovjetom na vrtu ne cvetejo same rožice. Češkoslovaška se jim je zataknila v grlu. S povsem pravilno, toda za čas preračunano politično potezo, da so Slovaki pomagali do lastne federalne republike, so Rusi zaenkrat razbili še kar enoten odpor. Ta trenutni uspeh je bil očiten, ko se je stališče češkega ljudstva zbralo na trgu Sv. Vencčeslava v počastitev samožrtvovanja študenta Jan Palacha, so Slovaki z malimi izjamami šli po svojih vsakdanjih opravkih. Brez dvoma pa se Čehi in Slovaki dobro zavedajo, da je njih usoda tako povezana, da se bodo mogli rešiti samo s složnim nastopanjem. Sovjetske voditelje najbolj skrbi, da bo lonec vsak čas prekipel.

Samo skozi majhne luknje se od zunaj vidijo v notranjosti Sovjetske zveze nenavadni pojavi: ruski intelektualci javno zahtevajo več kulturne svobode. Sovjetski oblastniki so izredno trdo kaznovali znane ruske intelektualce, ki so upali javno protestirati zoper zasedbo Češkoslovaške. Dobro poučeni viri poročajo, da so skrivnostni strelji na ruske kozmonavte v rešnici bili naperjeni na sovjetske komunistične voditelje. Skupina čeških učiteljev, ki je pred kratkim uradno potovala na nek pedagoški tečaj v Rusiji, je naletela na množične pogrebe ruskih vojakov, ki da so na Češkoslovaškem padli v berbi s češkimi protirevolucionarji. Krste so bile vedno zaprte. Češki učitelji so dobro vedeli, da na češkem ni takšnih borb, zato si niso mogli drugače tolmačiti, kot da s temi insceniranimi pogrebi skušajo sovjeti potlačiti nevoljo ruskega ljudstva zaradi sovjetskega nasilnega nastopa proti bratskemu češkemu narodu. Čehom je prepovedano vsako dopisovanje s sorodniki in znanci v Sovjetski zvezi, in sovjetskim vojakom na Češkem je prepovedan vsak kontakt s Čehi in Slovaki. Prav tako jim je zabranjeno dopisovanje s svojci doma v Rusiji. Policijsko nadzorstvo v Sovjetski zvezi se je v zadnjem času zelo poostrilo, „da ohrani javni red v interesu izgraditve komunizma“.

Zaenkrat meremo samo ugibati, ali so ti novejši ukrepi sovjetske vlade namenjeni le zavarovanju notranjih pozicij ali so to notranje priprave za nove izpade sovjetske armade. Ostri konflikti okrog Berlina so doslej vedno bili inscenirani za odvrčanje pozornosti večjim in nevarnejšim pripravam komunističnih namenov. Če se bodo sile varšavskega pakta odločile, da si pod vodstvom sovjetske armade dokončno podredijo tudi Romunijo in Jugoslavijo, bodo po vsej priliki sedanji problemi jugoslovanskih narodov malenkostni v primeri s spremembami, ki bodo nastale na področju sedanje Jugoslavije. Ozemlja južnoslovanskih narodov od Slovenije do Macedonije bodo dejansko izpostavljena konfrontaciji evropskih sil Nemčije in Italije proti Sovjetski zvezi in nobena od teh v preteklosti ni upoštevala pravic manjših narodov.

Likvidirati slovensko mornarico

Hrvatski tednik „Danica“ ki ga izdajajo hrvatski (bosanski) frančiškani v Chicagu, je dne 8. januarja letos prinesla članek Karla Ilinića „Jugoslavija v škripcu“. Kakor že večkrat preje, tako je tudi v tem članku pokazala Danica svoje sovraštvo do Slovencev, kar je tembolj nerazumljivo, ko velja vendar za katoliški list. Kdor ima pregled nad slovenskim zdomskim časopisem, dobro ve, da puščamo mi Hrvate popolnoma pri miru. Vemo, da so naši sosede in zato želimo z njimi živeti v lepih sosedskih odnosih. Ždi se pa, da nekaterim Hrvatom ni dosti za dobro sosedstvo.

Ilinić piše med drugim, da je potrebno Jugoslavijo temeljito reorganizirati in nadaljuje, da je predvsem potrebno:

„Prekinuti s politikom sve za Srbe, Srbiju, Sloveniju i Crnu goru.“

„Likvidirati slovensku i crnogorsku mornaricu.“

„Pritegnuti Sloveniju na plaćanja.“

Kaj naj odgovorimo Iliniću na te stavke? Vsi Slovenci — celo komunistični — dobro vedo, da komunistična beograjska centrala strahotno izžema slovensko republiko, da zanjo ni denarja, da je morala nekaj kilometrov železniške proge v Koper plačati Slovenija iz lastnih sredstev, da ni denarja za prepotrebno avtomobilsko cesto št. Ilj—Gorica oz. Trst, da ni denarja za obnovo strojev v slovenski industriji, dočim se grade nove železniške proge, ceste in nove tovarne izven Slovenije. Ne samo krivično, naravnost zlobno je trditi, da velja v Jugoslaviji načelo „vse za Slovenijo“. Nasprotno je res, da ne dobi Slovenija niti polovico tega, kar morala po vsej pravici dobiti.

Slovenija plačuje najvišje davke v Jugoslaviji. Pa Iliniću to ni dovolj. Zahteva, da se Slovenija pritegne še k večjemu plačevanju. Trd je Beograd do nas Slovencev, toda zdi se, da bi bil Zagreb pod vodstvom Ilinićev še vse hujši.

Najbolj strahotna pa je Ilinićeva zahteva po likvidaciji slovenske mornarice (kar zadeva črnogorsko mornarico, mu bodo verjetno že Črnogorci sami odgovorili). Slovenci smo tudi pomorski narod, odkar smo se naselili na sedanjem ozemlju. Kljub temu, da so si to obalo lastile tuje države, ki so bile Slovcem sovražne, smo Slovenci na tej obali obstali. Sedaj pa se je prvič v zgodovini zgodilo, da imamo Slovenci košček slovenske obale v svoji lasti (večji del je še vedno v tuji lasti). In na tem majhnem koščku

smo začeli graditi svojo mornarico. Sedaj pa pride Ilinić in zahteva likvidacijo te slovenske mornarice.

Ali Slovenci nimamo pravice do svojega prostora na soncu? Ali nimamo pravice, da se politično, gospodarsko in kulturno razvijamo tako, kakor je to nam prav? Zakaj ne bi mi Slovenci imeli pravice imeti svojo mornarico? Ali morda zato ne, ker je ta mornarica konkurent hrvatski mornarici? Jutri bo prišel Ilinić z zahtevo po likvidaciji slovenske industrije, slovenskega turizma in sploh Slovencev, ker konkurirajo Hrvatom.

Še na eno Iliničevo trditev moramo odgovoriti. Piše namreč, da se za Slovence javno govori, da mislijo na neko federacijo z Avstrijo. Kje je Ilinić dobil to informacijo, ne vemo. Pač pa dobro vemo, da ni ne samo nobenega slovenskega političnega delavca, ampak sploh nobenega Slovenca, ki bi hotel znova iti pod nemški škorenj in obnoviti avstrijsko mornarhijo. Slovenci želimo biti svobodni in neodvisni od tujcev in bratov.

Sramotno je to pisanje Karla Ilinića in žalostno je, da prinaša „Danica“ take članke. Naša tolažba pa je v tem, da vemo, da vsi Hrvati tako ne mislijo, kot je zapisal Ilinić.

Rudolf Smersu

PREJELI SMO

RAZOČARANJA NAD IZSELJENCI

Iz pisma, ki smo ga prejeli iz Ljubljane: „Visoki partijski krogi so zelo razočarani nad izseljenci in sicer nad starimi gospodarskimi izseljenci, potem nad novejšimi političnimi in tudi nad najnovejšimi, ki se podajajo v tujino zaradi zaslužka. Da je druga skupina izseljencev proti domačemu komunističnemu režimu in da mu dela neprilike, kjer le more, to je še razumljivo. Manj razumljivo pa je, da ne kažejo nobenega razumevanja za komunistični režim izseljenci prve in tretje skupine. Izseljenskega časopisja, ki bi trobilo v komunistični rog, skoraj ni več. Titovska društva so zaspala. Lansko leto je bilo samo še nekaj proslav 29. novembra in še te so bile zelo slabo obiskane. Vse podpore, ki jih daje režim, da bi pritegnil izseljence nase, nič ne pomagajo. Tudi obiski raznih umetnikov, oktetov, folklornih skupin in pevskih zborov nimajo nobenega pravega uspeha. Protikomunistična emigracija — zlasti slovenska — je izredno žilava in spretna. Vse to sem zvedel iz partijskih krogov. Mi v Ljubljani smo tega veseli in samo želimo, da tako nadaljujete in odpirate izseljencem oči. Komunisti se sicer zavedajo, da je vsak sezonski delavec za njih izgubljen, toda si ne morejo pomagati. Doma delavcev ne morejo zaposliti, zato jim morajo dovoliti, da gredo v tujino na sezonsko delo.“

SRAMOTNI PEČAT

Slovenski (v kolikor so še sploh slovenski) komunisti na Tržaškem so si pritisnili nov sramotni pečat na svoje čelo. V boju Češkoslovaške zoper meškovski tirane in okupatorje so se postavili na stran okupatorja iz Moskve, česar niso storile niti italijanska, niti francoska in tudi ne jugoslovanska komunistična stranka. Ti tržaški komunisti slovenskega pokolenja so pokazali svojo narodno izkoreninjenost že s tem, da so se včlanili v italijansko komunistično stranko in da pošiljajo svoje otroke v italijanske šole. Sedaj pa so pokazali še svojo človečansko izkoreninjenost s tem, da zagovarjajo nasilnega okupatorja svobodoljubnega bratskega češkega in slovaškega naroda.

UBOGA „RODNA GRUDA“

„Rodna gruda“ je glasilo komunistične IZSELJENKE Matice. Je bogato ilustrirana pa vsebinsko prazna revija. V letošnji drugi številki ima tudi nekaj poročil o delovanju slovenskih izseljencev po svetu. Vsa ta poročila zavzemajo samo eno stran. Poročila so iz šestih držav. Vemo pa, da žive slovenski izseljenci v večjih skupinah najmanj v dvajsetih državah. Iz Argentine je objavljeno kratko poročilo, da se je odbor za proslavo 29. novembra preimenoval v odbor za ustanovitev jugoslovanskega časopisa. Drugih novic o slovenskih izseljencih v Argentini „Rodna gruda“ nima. Ne ve, da imajo slovenski izseljenci v Argentini že ducat svojih časopisov in revij, dočim komunisti šele ustanavljajo odbor za svoj časopis; da je vsako soboto in nedeljo v Argentini, enako tudi v Združenih državah in Kanadi toliko slovenskih (seveda ne komunističnih) prireditvev, da bi čisto kratka poročila o teh prireditvah lahko napolnila vsaj polovico „Rodne grude“.

KJE PA SO DRUGI SLOVENCİ?

Predstavniško društvo Slovencev v Argentini „Zedinjena Slovenija“ je imelo 23. marca 1969 svoj redni občni zbor. Iz predsednikovega poročila je bilo razvidno, da ima društvo 1000 članov. Lepa je ta številka in je Zedinjena Slovenija poleg Slovenske krščanske demokracije gotovo najmočnejše slovensko društvo povojnih izseljencev. Toda vprašamo, kje pa so ostali drugi Slovenci? V Argentino je prišlo v letih 1948/1949 okoli 7000 Slovencev.

—————::—————

Naš spoštovani prijatelj in naročnik rev. Janez Zupan OSB iz Bolivije je bil imenovan od bolivijske vlade za nadzornika za verouk za vso provinco Cochabamba. Iskreno čestitamo!

Silvester Sekne

— nova slovenska žrtev v Vietnamu

Ko je bila ta številka že natisnjena, smo dobili od g. Jožeta Melaherja iz Clevelanda žalostno vest o novi slovenski smrtni žrtvi na vietnamskem bojišču. Ker smo vest prejeli prepozno, da bi jo mogli priobčiti na prvih straneh našega glasila, kamor bi spadala, jo priobčujemo na tem mestu.

V Vietnamu je v boju proti komunistom padel Silvester Sekne, sin Florjana in Marije Sekne, znane begunske družine, ki je prišla v Združene države iz begunskega taborišča v Spittalu ob Dravi in živi sedaj v Clevelandu. Njihova hčerka in sestra padlega vojaka Cvetka pa je poročena v Kaliforniji.

Kratko poročilo, ki smo ga prejeli, pove, da se je Silvester Sekne prostovoljno prijavil na boj v Vietnamu. Ko se je prijavil na rekrutni postaji, je bilo tam nekaj vpoklicancev, ki so demonstrirali zoper vpoklic v službo domovine. Silvester se je z njimi dejansko spoprijel in so clevelandski časopisi pisali o tem dogodku in pohvalili zavednost slovenskega fanta. Odšel je na daljno fronto, kjer se je spustil v boj z istimi sovražniki, zaradi katerih je njegova družina morala zapustiti lepo Slovenijo. V tem boju za svobodo vsega človeštva je izgubil svoje mlado življenje, točna sebi in slovenskemu narodu je postavil spomenik zavednosti, načelnosti in poguma. Dobri Bog mu bodi pravičen plačnik.

Očetu, materi in sestri Cvetki pa izrekamo svoje iskreno sožalje.

DAROVI ZA TISKOVNI SKLAD "VESTNIKA"

Cleveland:		Oblak Tone	2,—
Drobnič Lojze	Dol 1,50	Ovsenik Janez	5,—
Gospodarič Ferdo	2,—	Rus Lojze	1,—
Zupan Ernest	5,—	Sršen Miha	2,—
Veseli Štefan	1,50		
Mrs. Luis Izanc	3,—	Buenos Aires:	
Hren Ignacij	5,—	Jože Albreht	pesos 800,—
Kolarič Rudi st.	1,50	N. N.	„ 40z,—
Lavriša Tone	3,—	Mali Lojze	„ 100,—
Marolt Štefan	1,—	Iskrena hvala!	
Mauser Karel	3,—	Posnemajte!	

**Proslava 20-letnice ustanovitve 'Vestnika'
je predstavljena z dne 4. maja (zaradi več
prireditev na ta dan)**

NA NEDELJO, 25. MAJA

**Proslava bo na Pristavi. — Ob pol 10 sveta
maša. — Po maši jubilejno zborovanje in
razstava „Vestnika“, opoldne asado**

Vsi rojaki toplo vabljeni!

VSEBBINA: Vestnik ob dvajsetletnici — Major John Petrič padel v Vietnamu — Dogodki v Vetrinju (dr. Valentin Meršol) — Gosposvetska hvalnica — Luč tiska in besede (Karel Mauser) — Zadnja misel (Karel Mauser) — Kdo je podpisal Tito-Šubašičevo pogodbo in kdo je prodal Slovenijo komunistom? (Dr. Miha Krek) — Sovjetska Rusija — resnični zmagovalci na Bližnjem vzhodu — Slovenska levica — Jalta, češkoslovaška, Paris (Jože Melaher) — Prejeli smo

Correo
Argentino
Suc. 7

TARIFA REDUCIDA
Concesión No. 6830

Propiedad Intelectual
No. 970.247 - 27/6/1968
Ramón Falcón 4158, Bs. As.